

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

**Trávení volného času studentů Univerzity Hradec Králové**  
Bakalářská práce

Autor: Kristýna Štěpánová  
Studijní program: B6703 Sociologie  
Studijní obor: Sociologie obecná a empirická  
Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Josef Bernard, Ph. D.

Hradec Králové      2020



## Zadání bakalářské práce

**Autor:** Kristýna Štěpánová

**Studium:** F17BP0275

**Studijní program:** B6703 Sociologie

**Studijní obor:** Sociologie obecná a empirická

**Název bakalářské práce:** Trávení volného času studentů Univerzity Hradec Králové

**Název bakalářské práce AJ:** Spending free time by students of Hradec Kralove University

### **Cíl, metody, literatura, předpoklady:**

Bakalářská práce se obecně věnuje problematice trávení volného času studentů královehradecké vysoké školy, tedy Univerzity Hradec Králové. Cílem této bakalářské práce je seznámit se s volným časem studentů Univerzity HK a zjistit, jakou roli hraje v tomto ohledu finanční možnosti studenta a zda je rozdíl mezi trávením volného času studentů, kteří nestudují v místě bydliště a bydlí například na koleji, a těmi, jež studují ve svém městě.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V rámci části teoretické je zejména vymezen pojem volného času a jsou uvedeny jeho funkce a faktory. V praktické části je práce zaměřena na samotný výzkum. Ke zpracování výzkumu byla použita kvantitativní metoda provedena na základě dotazníkového šetření studentů Univerzity Hradec Králové. V závěru výzkumu bude věnována pozornost interpretaci výsledků.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 1999.

HÁJEK, Bedřich, Jiřina PÁVKOVÁ a Břetislav HOFBAUER. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál, 2008.

SPOUSTA, Vladimír. Kapitoly z Pedagogiky volného času. Brno, Masarykova Univerzita, 1996.

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2009.

**Garantující pracoviště:** Katedra sociologie,  
Filozofická fakulta

**Vedoucí práce:** PhDr. Mgr. Josef Bernard, Ph.D.

**Datum zadání závěrečné práce:** 29.11.2018

### **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 30.6.2020

## **Poděkování**

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování vedoucímu práce Mgr. Josefu Bernardovi, Ph.D. za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

**Anotace:**

ŠTĚPÁNOVÁ Kristýna. *Trávení volného času studentů Univerzity Hradec Králové*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se obecně věnuje problematice trávení volného času studentů královéhradecké vysoké školy, tedy Univerzity Hradec Králové. Cílem této bakalářské práce je seznámit se s volným časem studentů Univerzity Hradec Králové a zjistit, jakou roli hrají v tomto ohledu finanční možnosti studenta a zda je rozdíl mezi trávením volného času studentů, kteří nestudují v místě bydliště a bydlí například na koleji, a těmi, jež studují ve svém městě. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V rámci části teoretické je zejména vymezen pojem volného času a jsou uvedeny jeho funkce a faktory. V praktické části je práce zaměřena na samotný výzkum. Ke zpracování výzkumu byla použita kvantitativní metoda provedena na základě dotazníkového šetření studentů Univerzity Hradec Králové. V závěru výzkumu bude věnována pozornost interpretaci výsledků.

**Klíčová slova:** volný čas, trávení volného času, student, volnočasové aktivity, bydliště.

**Annotation:**

ŠTĚPÁNOVÁ, Kristýna. *Spending free time by students of Hradec Kralove University*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2020, Bachelor Thesis.

The bachelor thesis is generally devoted to the issue of leisure time of students of the Royal Hradec Králové University, i.e. the University of Hradec Králové. The aim of this bachelor thesis is to get acquainted with the free time of students of HK University and to find out what role the financial possibilities of the student plays in this regard and whether there is a difference between spending the free time of students who do not study in their place of residence and live, for example, in a dormitory, and those who study in their city. The thesis is divided into theoretical and practical parts. In particular, the concept of leisure time is defined within the theoretical part and its functions and factors are listed. In the practical part, the work focuses on the research itself. The quantitative method was used to process the research on the basis of a questionnaire survey of students of the University of Hradec Králové. At the end of the research, attention will be paid to the interpretation of the results.

**Keywords:** leisure, spending free time, student, leisure activities, residence.

# Obsah

|   |           |
|---|-----------|
| <b>ÚVOD</b> .....   | <b>8</b>  |
| <b>I TEORETICKÁ ČÁST</b> .....                                    | <b>10</b> |
| <b>1. VOLNÝ ČAS</b> .....   | <b>10</b> |
| 1.1 VOLNÝ ČAS V RÁMCI SOCIOLOGIE.....                             | 11        |
| 1.2 FORMY VOLNÉHO ČASU.....                                       | 12        |
| 1.2.1 Aktivní trávení volného času.....                           | 12        |
| 1.2.2 Pasivní trávení volného času.....                           | 13        |
| 1.2.3 Psychohygienu.....  | 13        |
| 1.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU.....                 | 14        |
| 1.3.1 Věk.....  | 14        |
| 1.3.2 Pohlaví.....  | 14        |
| 1.3.3 Fyzická kondice a zdravotní stav.....                       | 15        |
| 1.3.4 Bydliště.....   | 15        |
| 1.3.5 Profese.....  | 15        |
| 1.3.6 Vrstevnické skupiny.....                                    | 15        |
| 1.3.7 Hromadné sdělovací prostředky a informační technologie..... | 16        |
| 1.3.8 Vzdělání.....   | 16        |
| 1.3.9 Sociální skupina.....                                       | 16        |
| 1.4 FUNKCE VOLNÉHO ČASU.....                                      | 16        |
| <b>2. VOLNÝ ČAS A ŽIVOTNÍ STYL</b> .....                          | <b>18</b> |
| <b>3. VOLNOČASOVÉ AKTIVITY A JEJICH ROZDĚLENÍ</b> .....           | <b>18</b> |
| 3.1 DĚLENÍ VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT.....                             | 19        |
| <b>4. KVALITA ŽIVOTA</b> .....                                    | <b>19</b> |
| 4.1 HISTORIE POJMU.....   | 19        |
| 4.2 NAHLÍŽENÍ NA KVALITU ŽIVOTA.....                              | 20        |
| 4.3 VNÍMÁNÍ KVALITY ŽIVOTA V RÁMCI OBDOBÍ ADOLESCENCE.....        | 20        |
| 4.4 PROBLEMATIKA ŽIVOTNÍ POHODY.....                              | 21        |
| <b>5. VLIV PROSTŘEDÍ NA ROZVOJ OSOBNOSTI</b> .....                | <b>21</b> |
| 5.1 MĚSTSKÉ A VENKOVSKÉ PROSTŘEDÍ.....                            | 21        |
| 5.2 RODINNÉ PROSTŘEDÍ.....  | 22        |
| 5.3 VRSTEVNICKÁ SKUPINA.....                                      | 22        |
| <b>6. CHARAKTERISTIKA VYSOKOŠKOLSKÉHO STUDENTA</b> .....          | <b>23</b> |
| 6.1 POZDNÍ ADOLESCENCE.....                                       | 23        |
| 6.2 MLADÁ DOSPĚLOST.....  | 24        |
| 6.3 ZNAKY DOSPĚLOSTI.....   | 25        |
| <b>II PRAKTICKÁ ČÁST</b> .....                                    | <b>27</b> |
| <b>7. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ A INTERPRETACE JEHO VÝSLEDKŮ</b> .....     | <b>27</b> |
| 7.1 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....                                   | 27        |
| 7.2 STANOVENÉ HYPOTÉZY.....                                       | 27        |
| 7.3 METODY SBĚRU DAT.....   | 30        |
| 7.4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU.....                       | 30        |
| 7.5 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....                              | 31        |
| <b>ZÁVĚR</b> .....  | <b>47</b> |
| <b>LITERATURA</b> .....   | <b>49</b> |
| <b>SEZNAM PŘÍLOH</b> .....  | <b>51</b> |

## Seznam tabulekY

|   |    |
|---|----|
| TABULKA Č.1: VĚKOVÉ ZASTOUPENÍ DOTAZOVANÝCH RESPONDENTŮ.....                              | 31 |
| TABULKA Č.2: ZASTOUPENÍ DOTAZOVANÝCH RESPONDENTŮ PODLE POHLAVÍ.....                       | 31 |
| TABULKA Č.3: KONTINGENČNÍ TABULKA - VÝSLEDEK OTÁZKY Č.4 V ZÁVISLOSTI NA POHLAVÍ.....      | 32 |
| TABULKA Č.4: KONTINGENČNÍ TABULKA - VÝSLEDEK OTÁZKY Č.5 V ZÁVISLOSTI NA POHLAVÍ.....      | 33 |
| TABULKA Č.5: ROZDĚLENÍ AKTIVIT.....   | 34 |
| TABULKA Č.6: KÓDOVÁNÍ PRO JEDNOTLIVÉ MOŽNOSTI ODPOVĚDÍ.....                               | 39 |
| TABULKA Č.7: WILCOXONŮV PÁROVÝ TEST: P-HODNOTA A POŘADOVÉ CHARAKTERISTIKY.....            | 39 |
| TABULKA Č.8: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.8.....   | 39 |
| TABULKA Č.9: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.9.....   | 41 |
| TABULKA Č.10: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.10.....   | 41 |
| TABULKA Č.11: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.7.....  | 42 |
| TABULKA Č.12.: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.11.....  | 42 |
| TABULKA Č.13: KONTINGENČNÍ TABULKA - VÝSLEDEK OTÁZKY Č.7 V ZÁVISLOSTI NA OTÁZCE Č.11..... | 42 |
| TABULKA Č.14: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.12.....   | 43 |
| TABULKA Č.15: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.13.....   | 43 |
| TABULKA Č.16: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.14.....   | 44 |
| TABULKA Č.17.: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.5 V ZÁVISLOSTI NA MÍSTĚ BYDLIŠTĚ.....                    | 44 |
| TABULKA Č.18: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.15.....   | 45 |
| TABULKA Č.19: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.16.....   | 45 |
| TABULKA Č.20: VÝSLEDEK OTÁZKY Č.17.....   | 46 |

## Seznam graf

|  |    |
|--|----|
| GRAF Č.1: VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU - INTERNET, TV/DVD, KINO, OBCHODY - NÁKUPY.....         | 35 |
| GRAF Č.2: VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU - KNIHY, KULTURA, PŘÁTELÉ, PŘÍBUZNÍ.....                | 35 |
| GRAF Č.3: VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU - HUDBA, STOLNÍ HRY, FYZICKÁ AKTIVITA, SPORT-DIVÁK..... | 36 |
| GRAF Č.4: VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU - RUČNÍ PRÁCE, JINÉ.....                                | 36 |
| GRAF Č.5: FREKVENČNÍ BODOVÝ GRAF.....  | 40 |



## Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá tématem trávení volného času studentů Univerzity Hradce Králové. Vybrala jsem si toto téma z toho důvodu, protože mě zajímá, jakým způsobem nejčastěji tráví čas volný čas moji vrstevníci, a zda je trávení volného času ovlivněno určitými faktory, zejména finančními možnostmi a místem bydliště studenta.

Definice volného času v literatuře mohou být různé, ovšem v mojí práci je volný čas vnímán jako čas, který máme mimo studijní, pracovní či jiné povinnosti. V takovém čase většinou děláme to, co nás baví a naplňuje. Myslím si, že studenti vysokých škol by měli dokázat využívat svůj volný čas efektivním způsobem.

V první kapitole se v rámci teoretické části věnuji vymezení pojmu volného času, představím volný čas z pohledu sociologie, zmíním hlavní funkce, doplním definice a poznatky jednotlivých autorů k termínu *volný čas* a představím další vědní obory, které se zabývají volným časem.

Druhá kapitola se věnuje formám volného času. V této kapitole definuji zejména aktivní a pasivní trávení volného času, související psychohygienu, kde se věnuji psychohygienickým pravidlům.

Ve třetí kapitole popisují jednotlivé faktory, které se podílejí na ovlivňování volného času. Jedná se o faktory jako je věk jedince, pohlaví jedince, bydliště jedince, profese jedince, vrstevnické skupiny, jenž jedince ovlivňují, dále vzdělání a působení sdělovacích prostředků a informačních technologií. Závěr kapitoly je věnován problému sociální skupiny.

Čtvrtá kapitola se věnuje funkcím volného času, které jsou vysvětlovány z pohledu různých autorů, z nichž každý vymezuje funkce volného času jinak. Rozdílnost názorů autorů v této kapitole je zapříčiněná totiž právě tím, jestli volný čas vztahují na společnost nebo jednotlivce.

V páté kapitole se věnuji volnému času v závislosti na životním stylu, který do jisté míry ovlivňuje jeho využití.

Šestá kapitola je věnována volnočasovým aktivitám a jejich klasifikaci. Zejména se tato kapitola věnuje rozlišení forem volnočasových aktivit dle jejich orientace, a to podle Saka. [2000, str. 137]

Následně kapitola popisuje další možnosti dělení, vysvětlené jinými autory.

Sedmá kapitola mojí práce se věnuje kvalitě života v souvislosti s volným časem. Zmiňuji něco málo z historie o tomto termínu, uvádím z jakých úhlů pohledu lze na kvalitu života nahlížet a popisuji problematiku životní pohody jako součást kvality života.

Předposlední kapitola teoretické části je zaměřena na to, jaký vliv má prostředí na rozvoj osobnosti. Kapitola obsahuje porovnání života ve vesnickém a městském prostředí, je zde vysvětleno, co hraje důležitou roli v rozvoji osobnosti konkrétního jedince, a tedy rozbor rodiny a vrstevnické skupiny.

Poslední kapitola se věnuje charakteristice vysokoškolského studenta – popisuje, do jaké vývojové fáze života vysokoškolský student patří, tedy popisuje období pozdní adolescence a období mladé dospělosti. Také jsou zde vymezeny znaky, které charakterizují dospělost.

Práce se skládá z teoretické a praktické části. Výzkumné šetření bylo provedeno kvantitativní metodou a respondenti (studenti Univerzity Hradce Králové) vyplňovali dotazník elektronicky. Elektronická forma vyplňování dotazníků byla zvolena z toho důvodu, jelikož koronavirová krize zabránila v přímém kontaktu s respondenty.

# I TEORETICKÁ ČÁST

## 1. Volný čas

Pojem volný čas je možné vnímat jako interdisciplinární, přičemž každý vědní obor jej vnímá poněkud jinak. Definice volného času jsou odlišné v sociologii, pedagogice, psychologii, ekonomii, sociální práci i v lékařství.

V odborné literatuře se zpravidla hovoří o pozitivním a negativním vytýčení volného času. Rozdíl spočívá v tom, že záporné vymezení se pokouší o spočítání volného času z celkového času, když nechce identifikovat volný čas a mimopracovní dobu. Kladné vymezení se zabývá obsahem volného času. [Smékal, Vážanský, 1995]

Hofbauer z pohledu pedagogiky reflektoval volný čas jako činnost, kterou člověk dělá s jistým očekáváním a podílí se na ní s oporou ve svém svobodném rozhodnutí. Zaslouhou své činnosti prožívá příjemné zážitky a pocity uspokojení. Mezi hlavní funkce volného času patří podle Hofbauera odpočinek, rozvoj osobnosti a zábava. [Hofbauer, 2004]

Čech uvedl, že efektivní využívání volného času by mělo patřit k životu moderní společnosti i každému konkrétnímu člověku, a to hlavně k dětem. Ideální situace podle něj nastává v okamžiku, kdy se sféra povinností a volného času nachází v rovnováze. Kvalitním způsobem se strávený volný čas proměňuje v kvalitní pracovní nasazení. Volný čas a způsob jeho trávení má podíl na formování hodnotového systému u dospělých i dětí, přispívá k mnohostrannému rozvoji osobnosti jedince. Podle Čecha působí hodnotně strávený volný čas na podobu sociálních vztahů, sociální interakci a komunikaci, je účinný i jako prevence sociálně patologických jevů. [Čech, 2002]

V Pedagogickém slovníku je volný čas charakterizován jako čas, se kterým může člověk zacházet takovým způsobem, jak sám uváže, a to s přihlédnutím ke svým zájmům. Jde o čas, který zbude z 24 hodin po odečtení času, který je tráven v práci, věnovaný rodině a domácnosti i péči o vlastní fyzické potřeby, nevyjímaje spánek. [Průcha, Walterová, Mareš, 2001]

Sak hovořil o volném času jako době, která zůstane člověku po splnění všech jeho povinností a biologických i fyzických potřeb. Každý jedinec si může sám rozhodnout, jakou

podobu bude mít volný čas. Trávení volného času je spojeno se životním stylem, když volný čas lze stanovit jako jeden z ukazatelů životního způsobu. Volný čas má souvislost i s konkrétním typem společnosti, což je reflektováno v hodnotách, institucích, vzorcích chování a sociálních mechanismech svázaných s naplňováním volného času. [Sak, 2000]

Němec zdůraznil u volného času, že je na člověku, aby si svobodně vybral a vykonával takové činnosti, jež mu dělají radost, potěšení, přinášejí zábavu a odpočinek. Tyto činnosti by měly přispět k obnově a rozvoji jeho tělesných a duševních schopností. [Němec, 2002]

Bakalář vnímal volný čas jako časový úsek, kdy je člověk sám sebou, „*kdy nejvíce patří sám sobě, kdy koná z větší části svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe a ze svého vnitřního zájmu pro druhé. V tomto smyslu přináší také bezprostřední užitek sobě i druhým.*“ [Bakalář, 1978, s. 65]

Volným časem se zabývají rovněž další vědní obory. Ekonomie se v první řadě zaměřuje na to, jak velké penzum finančních prostředků investuje společnost do volného času svých občanů a zajímá se o jejich případnou návratnost. Sociologie a sociologicko-psychologický pohled cílí na působení volnočasových aktivit při formování mezilidských vztahů. Zkoumá vliv rodiny, prostředí, skupin a médií. Politický pohled bere v úvahu působení státu i jeho přímé a nepřímé zásahy do sektoru volného času. Příkladem přímého působení může být vybudování dětského hřiště, nepřímým je daňová a sociální politika státu. Zdravotně-hygienický pohled přihlíží k působení volného času na duševní a tělesný vývoj konkrétní osoby. Optikou pedagogiky a psychologie je cíleno na individuální a věkovou mimořádnost konkrétních osob. Pedagogika klade důraz na propojení volného času a výchovy člověka. [Janiš, 2009]

Z výše uvedených definic je zřejmé, že se shodují v mnoha ohledech. Volný čas je jimi vnímán jako zbytek volného času, který člověku zůstane po splnění jeho pracovních a mimopracovních povinností. Definice kladou důraz na to, že trávení volného času by nemělo postrádat smysluplnost a mělo by se jednat o samozřejmou náplň života každého člověka. Nelze pochybovat o tom, že volný čas představuje jeden z podstatných ukazatelů životního stylu člověka. Takto je volný čas reflektován i v této práci. Pokud by byl volný čas chápán jako pojem pozitivní, znamenal by pro jedince svobodu nebo-li dobu, v níž se může jedinec nezávisle na jakýchkoli povinnostech realizovat a dělat to, k čemu není nucen.

## 1.1 Volný čas v rámci sociologie

V sociologii se volný čas dostal do centra pozornosti jako aktuální problém ve 2. pol. 20. století, kdy vznikla sociologická disciplína *sociologie volného času*. Lze ji charakterizovat jako „*teoreticko-empirickou disciplínu, která se zabývá množstvím, možnostmi a způsoby naplňování volného času u různých sociálních skupin společnosti v determinovanosti prací, profesí, vzděláním, pohlavím, věkem, místem bydliště, ekonomickým zajištěním, ročním obdobím, zdravotním stavem a dalšími spoluurčujícími faktory.*“ [Dohnal, Hodaň, 2005]

Sociologie se zmiňuje o volném čase jako o reakci na průmyslově pracovní období. “Volný čas” je možný teprve industrializací. Nicméně dějinná existence volného času není tak stará jako průmyslová společnost. Volný čas se stal aktuální pro velkou část industrializované společnosti teprve zavedením osmihodinového pracovního dne, to znamená od první světové války. [Smékal, Vážanský, 1995]

## 1.2 Formy volného času

V rámci odborné literatury je možné setkat se hned s několika formami využívání volného času. První kategorii přitom zaujímá jeho aktivní využívání. Volný čas představuje takovou fyzickou aktivitu, jež je organizována tělovýchovnou a sportovní činností nebo individuálním uspokojováním potřeb. Zde je možné zmínit například uměleckou činnost, účast na přírodovědných, hudebních či technických kroužcích, dále pak také pohyb na čerstvém vzduchu, jenž je spojen s dalšími možnostmi trávení volného času, jako jsou turistika případně práce na zahradě. Jedná se zde o takovou formu zábavy, která se podílí na upravování a kompenzaci duševního napětí daného jedince. [Spousta, 1996a]

Studenti, ať už vysokoškolští nebo středoškolští, jsou na tom s časem podle Říčana špatně. Především ho musí spoustu prozahálet, hlavně prokecat, ať už cestou ze školy, nebo na plovárně, často u telefonu – hodiny a hodiny zaujatých hovorů. Řeší otázky smyslu života, získávají zkušenosti všeho druhu a podobně. Velkou vášní studentů je také četba. Ovšem její, i některých dalších aktivit, je velkou konkurencí v dnešní době televize, sledování filmů nebo seriálů, kdy mohou jedinci být více pasivní, než u čtení knih, jelikož nemusí zapojovat představivost. [Říčan, 2004]

### 1.2.1 Aktivní trávení volného času

Aktivní trávení volného času by mělo být zapojeno do životního stylu jedince již od jeho útlého věku. Je proto potřeba, aby byly děti již od začátku zapojovány do jednoduchých aktivit, kdy se nemusí jednat přímo o nějaký vrcholový sport. Může jít například jen o pěší turistiku, plavání, lyžování či cyklistiku. Tyto oblasti pak mohou u dítěte vytvořit základní předpoklad pro to, aby se v budoucnu cílevědomě pohybově rekreatovaly. [Spousta, 1996b]

Pravdou je, že sport je aktivním zájmem číslo jedna. U studentů však zájem o tuto aktivitu postupně klesá, řada dospívajících dává nyní přednost kulturně tvořivějším, vážnějším zájmům. Sport zůstává jedinečnou rekreací, ventilem agresivity a touhy soupeřit i příležitostmi bojovat se svým strachem či vztekem. [Říčan, 2004]

Zájmová činnost se může stát prostředkem k tomu, aby jedinci prožívali příjemné zážitky, jež by vedly k jejich uspokojení a pocitu seberealizace. Mimo to jsou pak nejrůznější kroužky možností, jak se učit vzájemné komunikaci a socializaci, kdy dochází k utváření přátelských vztahů, jež mají vliv na kvalitu života každého jedince.

#### 1.2.2 Pasivní trávení volného času

Druhou kategorií pak představuje pasivní trávení volného času. V této oblasti představuje dominantní složku volnočasové aktivity sledování televize. Na základě vědeckých výzkumů, které byly v této oblasti vykonány, je možné konstatovat, že sledováním televize tráví svůj volný čas okolo 76 % mládeže. K dalším možnostem pasivního trávení volného času se pak řadí také počítačové hry, návštěvy restauračních zařízení, blouzení po ulici případně tzv. nicnedělání. [Spousta, 1996a]

#### 1.2.3 Psychohygienu

K problematice forem trávení volného času se řadí také psychohygienu, která je charakterizována jako psychologická disciplína, jež integruje veškerá poznatky pocházející ze společenských, přírodních a technických oblastí a mají souvislost s péčí o člověka z hlediska jeho vnitřní psychické stability, aktivní adaptace na prostředí, optimální výkonnosti a v neposlední řadě také vnímání jeho vlastního smysluplného života. [Spousta, 1996b]

Spousta [1996b] vymezuje několik psychohygienických pravidel, jež souvisejí s využíváním volného času. Prvním pravidlem je, že by volný čas neměl být vnímán jako zbytečně strávený čas. Dalším bodem je, že by si člověk měl vždy uvědomovat odpovědnost nejen za své pracovní výsledky, ale stejně tak za vhodné využívání volného času. Nejlepší je,

aby si každý organizoval svůj volný čas individuálně a odstranil z něj veškerou křečovitost nebo nějaké nesmyslné úsilí. Osobní plány, cíle či hodnoty by měl každý v době výkonu povinností korigovat rozumem, pro volný čas by pak měl spíše používat svou fantazii. S tím souvisí také další pravidlo, jež hovoří o tom, že by měla vždy existovat snaha o co možná nejširší spektrum zájmů a zálib, které by se neměly plně vázat na zaměstnání jedince. Činnosti ve volném čase by měly být spojeny s pozitivním emočním laděním. Spousta dále hovoří také o tom, že by se měl člověk ve svém volném čase věnovat aktivitám, o nichž ví, že k jejich realizaci má dostatečné schopnosti, jelikož jen tak může dojít k tomu, že z jejich výkonu bude mít pocit subjektivního úspěchu. K pravidlům psychohygieny trávení volného času se též řadí hledání náplně aktivity ve volném čase v imaginaci nikoliv v racionalitě. Psychohygienická pravidla trávení volného času ale nejsou platná pouze pro psychickou stránku jedince, ale do značné míry se odrážejí také v jeho fyzickém stavu, proto je potřeba, aby si je každý jedinec zkusil osvojit a utvořil si na ně vlastní názor.

### 1.3 Faktory ovlivňující trávení volného času

To, jak je možné trávit volný čas, je vnímáno každým jedincem jinak. Z toho důvodu je nezbytné uvést nejčastější faktory mající vliv na výběr aktivit ve volném čase jedince. Forma trávení volného času je závislá od osobnosti každého člověka. Ta má přitom přímou souvislost s jeho výchovou. Na faktory má mimo jiné vliv žebříček hodnot, jenž se utváří již od dětství a v průběhu celého života se postupně rozvíjí. V důsledku povinností je však možné setkat se často s případy, kdy lidé nemají dostatek času na to, aby se naplno věnovali svým zájmům. Z hlediska faktorů, jež nějakým způsobem ovlivňují trávení volného času, lze jmenovat zejména věk, pohlaví, fyzickou či psychickou kondici, zdravotní stav, zaměstnání, vzdělání a v neposlední řadě také sociální ukotvení jedince, kdy je potřeba zmínit zejména jeho rodinnou situaci. [Spousta, 1994]

#### 1.3.1 Věk

Věk je přitom faktorem, jenž v největší míře ovlivňuje trávení volného času. Z tohoto pohledu je totiž důležité zmínit, že se aktivity postupem času proměňují v souvislosti s vývojem jedince. Nejvíce zájmů mívají obvykle mladí lidé okolo 17 let. V této době se totiž tvoří životní styl jedince. Pro další období je pak charakteristické, že se spolu s mírou pracovních a rodinných povinností dochází k poklesu četnosti volnočasových aktivit. [Šerák, 2009]

### 1.3.2 Pohlaví

Další kategorií pak představuje pohlaví jedince. Zde je potřeba si uvědomit, že v průběhu let došlo k vyrovnání genderových rolí, což znamená, že v současnosti mají ženy možnost věnovat se stejným zájmům jako muži. Není proto výjimkou setkat se s ženami, jež hrají fotbal nebo rybaří. Přesto představuje pohlaví významný faktor, jenž ovlivňuje trávení volného času jedince. Ženy z tohoto pohledu tráví většinu svého času tím, že se věnují péči o rodinu a domov, navštěvují kulturní akce nebo se věnují četbě. V komparaci s tím se muži daleko více věnují sportovnímu vyžití, kutilství či sebevzdělávání. [Šerák, 2009]

### 1.3.3 Fyzická kondice a zdravotní stav

Fyzická kondice a zdravotní stav představují další faktor podílející se na trávení volného času. Jedná se totiž o faktor, jenž ovlivňuje nejen zájmy jedince, ale též volbu jeho povolání. Nelze vykonávat takovou činnost, k níž nemá jedinec dostatečné dispozice. Stejně tak významnou kategorií ale představuje též psychická kondice, jež je podmíněna temperamentem, inteligencí a v neposlední řadě též stupněm jeho aktivity, energičnosti a snahovou složkou osobnosti. Psychická kondice tak představuje významný aspekt, jenž ovlivňuje životní styl jedince. [Šerák, 2009]

### 1.3.4 Bydliště

Trávení volného času je podmíněno též bydlištěm jedince. Existují totiž značné rozdíly mezi tím, jak tráví svůj volný čas osoby, které žijí ve městě a těmi, kteří pobývají na vesnici. Osoby, jež žijí ve městech, tráví svůj volný čas různoroději. S postupem doby, kdy je pro každého jedince snadné dostat se do města, se tyto rozdíly zmenšují. Osoby žijící na venkově se věnují většinou podobným aktivitám, a to bez toho, aby záleželo na jejich vzdělání atd. Na venkově se ukazuje kolektivní způsob života, a to zejména skrze pořádání kulturních akcí a aktivit, jež jsou charakteristické pro místní spolky. Kulturní akce pak vycházejí většinou z činnosti zdejších dobrovolníků, které jsou pořádány v kulturních domech nebo sokolovnách. [Spousta, 1994]

Tomuto faktoru se budu věnovat ve výzkumné části - tedy zda bydliště studenta má vliv na věnování se volnočasovým aktivitám.

### 1.3.5 Profese



Zcela zásadní vliv na trávení volného času má pak profese jedince. V důsledku toho, že je značné množství osob svými pracovními povinnostmi velmi vytíženo, nezbyvá jim na jejich zájmy dostatečné množství volného času. Zajímavostí jsou pak případy, kdy se zaměstnání stává zároveň jeho největším koníčkem. [Šerák, 2009]

### 1.3.6 Vrstevnické skupiny

Dalším činitelem, jenž ovlivňuje trávení volného času, jsou vrstevnické skupiny. V období adolescence se stávají díky své dynamice unikátním a nezastupitelným výchovným činitelem (Karnsová, 1995). Tyto vrstevnické skupiny, ať už existují uvnitř nějaké instituce, nebo vznikají zcela spontánně, jsou často nositeli určité zvláštní subkultury nebo dokonce kontrakultury. Kovařík a Kukla uvádějí například sportovní fanoušky, počítačové fanoušky, fanoušky hudebních skupin a stylů (techno, metal, punk aj.), ekology, prkynkáře (skejt'áky), sprejery, náboženské skupiny aj. Příslušnost k takové skupině může rozhodujícím způsobem určovat náplň volného času jedince. Některé skupiny představují rizikové prostředí spojené s řadou jevů sociální patologie (extremistické skupiny, delikventní a drogová subkultura, některé sekty apod.), avšak obecně členství ve vrstevnické skupině je důležitým faktorem zdravého vývoje jedince. [Pávková, 1999]

### 1.3.7 Hromadné sdělovací prostředky a informační technologie

Za další významný faktor ovlivňování volného času se považuje působení hromadných sdělovacích prostředků a informačních technologií. Média nabízejí řadu produktů zaměřených přímo na konkrétní skupiny recipientů. [Pávková, 1999]

### 1.3.8 Vzdělání

Předposlední kategorii faktorů, jež ovlivňují trávení volného času, představuje vzdělání. Zde platí, že osoby, které mají ukončené vyšší vzdělání, mají větší potřebu všestranně rozvíjet svou osobnost. Pro takové osoby je typické, že jsou jejich zájmy vyspělejší, a to mimo jiné v důsledku toho, že jsou schopni se snáze orientovat v nabídce volnočasových aktivit. Osoby s vyšším vzděláním se tak snaží trávit co nejaktivněji volný čas, jenž jim zbývá. Svůj volný čas proto věnují například sportu, četbě, kulturním aktivitám či aktivitám v přírodě. Zde je třeba zmínit také ten fakt, že osoby s vyšší kvalifikací mají na své zájmy většinou méně času, avšak jeho plnohodnotné využívání má pro ně o to větší význam. [Spousta, 1994]

### 1.3.9 Sociální skupina

V neposlední řadě je pak třeba zmínit též problematiku sociální skupiny, která představuje významný faktor. V rámci života každého jedince dochází k obměňování jeho rolí a k zasazení do celé řady sociálních skupin, přičemž každá z nich má své normy a hodnotový systém, jímž je ovlivňován. Primární vliv na utváření hodnot jedince a výběr jeho volnočasových aktivit má jeho rodina. [Šerák, 2009]

### 1.4 Funkce volného času

Definice možných funkcí trávení volného času je do značné míry problematická. V rámci odborné literatury je možné setkat se s celou řadou vymezení jeho funkcí, přičemž jsou děleny do dvou kategorií, kdy se jedná o to, zda se vztahují k jedinci nebo ke společnosti. Rozdílnost názorů u autorů je pak zapříčiněna právě tím, zda vztahují volný čas ke společnosti nebo k individu. [Knotová, 2011]

Čihovský [2002] vymezuje ve své práci 3 základní funkce volného času, jež spolu souvisejí a vzájemně se prolínají. Na základě toho je možné tvrdit, že je problematické je od sebe oddělit. Funkce volného času se odrážejí ve všech lidských činnostech, přičemž se jedná o odpočinek, rozptýlení a rozvoj osobnosti. Z hlediska odpočinku je volný čas prostředkem k tomu, aby se jedinec osvobodil od únavy a oprostil se od fyzického nebo psychického vypětí a povinností, jež jsou spojeny s jeho prací. Volný čas má ale stejně tak i funkci rozptylovací, kdy představuje možnost pobavení se a úniku z monotónnosti jeho práce případně únik do fiktivních činností, jež jsou spojeny s imaginární realitou. V neposlední řadě se pak jedná též o funkci rozvoje osobnosti, která poskytuje možnost širší účasti jedince na společenském dění a zapojení se do života rekreativních kulturních a sociálních sdružení. Volný čas je proto možností, jak doplnit citové případně rozumové znalosti, jež jsou spojeny s rozvojem jeho schopností.

Další dělení funkcí volného času pochází z pera Opachowského, jenž vymezil dokonce 7 jeho funkcí, kdy hovoří o tom, že všechny tyto funkce jsou vzájemně propojeny do jednoho celku. Dle jeho názoru je možné funkce volného času dělit na funkce rekreační, které zahrnují odpočinek či relaxaci, dále pak funkce kompenzační, které představují možnost rozptýlení se a prožití nějaké zábavy. V tomto případě je volný čas oblastí, kdy může jedinec vyrovnat to, čeho se mu v běžném životě nedostává. Další kategorií je enkulturační a edukační funkce, již je možné chápat jako takové aktivity, jež poskytují příležitost k celoživotnímu učení a

vzdělávání se. Dále je pak možné hovořit o funkcích kontemplačních, jež dodávají vykonávaným činnostem duchovní rozměr, komunikačních, představujících podporu sociálních kontaktů, participačních a v neposlední řadě také konzumních, kterými lze chápat spotřebu materiálních statků. [Knotová, 2011]

V díle Knotové [2011] je pak možné setkat se také s další kategorizací této problematiky, jež pochází od Rojka. Ten se do značné míry odlišuje od zmiňovaných definic. Dle jeho názoru je možné dělit funkce volného času na funkce manipulativní, v jejichž rámci představuje volný čas prostředek k sociální stratifikaci, regulativní, jež reguluje životní styl jedince, identitní, v jehož rámci představuje volný čas prostředek k sociální exkluzi případně inkluzi. Poslední kategorií je pak funkce mobilizační, kde volný čas tvoří prostor pro opozici proti tlaku ze strany společnosti.

## 2. Volný čas a životní styl

To, jakým způsobem člověk využívá svého volného času je jedním ze základních ukazatelů toho, jaký je jeho životní styl. Tento pojem přitom představuje jakýsi souhrn životních forem, k nimž se jedinec aktivně hlásí. Nese tak v sobě vlastní hodnotovou orientaci jedince a lze ho spatřovat nejen ve způsobu jeho chování, ale též ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních a sociálních životních podmínek. Pro každého člověka je typické, že má utvořený svůj vlastní systém hodnot, jež je individuální a vychází z životních podmínek a aktivit jedince. Z tohoto pohledu je běžné, že pro někoho je jeho největší hodnotou jeho práce a plnění povinností. To pak mnohdy vnímají jako své životní poslání. V případě takových osob je pak možné se setkat s tvrzením, že volný čas je něco nepatřičného a nesprávného. Vzhledem k jejich smyslu pro výkon jejich povinností pro tyto osoby volný čas prakticky neexistuje. Další skupinu osob pak představují jedinci, kteří vnímají práci jako nutné zlo a jejich životní náplní jsou pak právě jejich zájmy a koníčky, které vykonávají ve volném čase. Tyto činnosti se pak pro ně někdy stávají jejich novým povoláním. [Spousta, 1996b]

Každý člověk by měl být schopen najít jistou rovnováhu mezi ním a trávením času pracovními povinnostmi, jelikož obě zmíněné oblasti mají v jeho životě důležitou roli. Volný čas je ovlivněn též mírou aktivity, která je spojena s tím, kolik úsilí je jedinec schopen a ochoten vynaložit na to, aby si splnil své touhy a cíle. Zde je možné uvést typický příklad, kdy člověk, jež touží poznat nějaké cizí země, hodně pracuje a šetří si, aby si svůj sen mohl uskutečnit. Spolu s tím se ale věnuje i tomu, že studuje cizí jazyky a omezuje nějaké jiné své

potřeby. Každý by měl mít ale na paměti důležitost osobních zájmů a zálib, jelikož mají vliv na psychiku jedince a dokáží mu tak často pomoci v jeho náročných životních situacích, nešťastných obdobích nebo ztrátách, s nimiž se musí vyrovnat. [Pávková, 1999]

### 3. Volnočasové aktivity a jejich rozdělení

Formy volného času se dají klasifikovat různě. Sak [2000, str. 137] rozlišil formy volnočasových aktivit dle jejich orientace. Rozlišuje *kulturní orientaci*, kam lze zahrnout návštěvu divadla, výstavy, koncertů vážné hudby, mimoškolní vzdělávání, četbu knih či výtvarnou činnost. Dále rozlišuje faktor zcela oproštěn od kulturních a intelektuálních činností, *sportovní orientaci*, kam patří jak aktivní sportování, tak i návštěva sportovních utkání, počítačové hry a domácí práce. Faktor představující orientaci obsahující kontakt s druhým či se skupinou jako cílem, je *orientace extrovertní*, kam patří sexuální aktivity, milenecké aktivity bez sexuálního styku, návštěva kaváren a restaurací apod. Další orientací, kterou Sak rozlišil, je *orientace manuální*. Jedná se o zcela specifickou orientaci ve volném čase. Ukazuje se, že manuální činnosti mládeže nevyplývají jen z objektivní nutnosti. Patří sem například kutilství, chov zvířat nebo práce na zahradě. Poslední orientací je *introvertně-konzumní orientace*, která má dvě dimenze volnočasové orientace. Jednak je to konzumní pasivnost a jednak dimenze introvertnosti. Skupina nositelů tohoto faktoru je zřejmě nejpasivnější skupinou. Do této orientace lze zařadit například sledování televize, odpočinek, nicnedělání.

#### 3.1 Dělení volnočasových aktivit

Volnočasové aktivity lze rozdělit na aktivity neorganizované a organizované. U volnočasových aktivit je na prvním místě hlavně stimulace vlastního stavu mysli, tedy hudba, filmy, počítačové hry, komunikace s blízkými – setkávání s přáteli, chatování, používání sociálních sítí. [Kaplánek, 2012]

Jedno z rozdělení volnočasových aktivit je také na aktivity odpočinkové a rekreační na jedné straně, na druhé pak na zájmové. Odpočinkové a rekreační aktivity navozují u jedince pocit odpočinku a regenerace. Člověk si během nich odpočine od různých starostí. Exemplární příklad těchto aktivit představují stolní společenské hry, sledování seriálů a filmů nebo procházky [Pávková, 1999]

### 4. Kvalita života

Významným indikátorem, jenž hovoří o kvalitě života každého jedince je právě to, jakým způsobem tráví svůj volný čas. Kvalita života představuje multidimenzionální pojem, jemuž se věnuje hned několik vědeckých disciplín. Setkáváme se s ním proto na poli sociologie, psychologie, ekonomiky, medicíny, sociální práce, ale též filozofie, kulturní antropologie či ekologie. Z toho důvodu v současnosti neplatí žádná jednotná definice, která by byla pro všechny zmíněné obory společná a mezi jednotlivými pojetími se proto vyskytuje množství rozdílů.

#### 4.1 Historie pojmu

S termínem kvalita života je možné se prvně setkat ve 20. letech 20. století, kdy se společnost začala soustředit na materiální podporu nejnižších společenských vrstev. Začaly být proto diskutovány otázky státních dotací a jejich vliv na kvalitu života chudších vrstev obyvatelstva. Do obecného povědomí pak tento pojem vstoupil v 60. letech, kdy ho použil americký prezident Johnson. Na evropské půdě se výrazněji uchytil až v 70. letech, když s ním začal pracovat ve svém politickém programu německý politik W. Brandt. Nejpevněji se pak tento termín ukotvil v sociologii, kde je ho využíváno k vymezení rozdílu v životních podmínkách obyvatelstva. V současné době se pak studium kvality života zaměřuje na hledání a vymezení faktorů, které nějakým způsobem přispívají ke kvalitnímu, a hlavně smysluplnému životu, jenž je základem pro pocit štěstí člověka. Cílem sociologie je v tomto případě podpora takového prostředí, jež bude umožňovat každému jedinci, aby žil co možná nejlepším způsobem a našel svůj smysl. [Hnilicová, 2005]

#### 4.2 Nahlížení na kvalitu života

Na kvalitu života je možné nahlížet ze dvou úhlů pohledu. V prvním případě se jedná o pohled objektivní, jež se věnuje sociálním podmínkám života, materiálnímu zabezpečení, zdraví a v neposlední řadě také sociálnímu postavení. Druhým hlediskem je hledisko subjektivní, kde se jedná o vlastní výpověď o spokojenosti. Ta je odvislá od jejich zájmů, hodnot, cílů a očekávání. V současnosti existují čtyři oblasti, jež stanovují dimenzi lidského života a jeho kvalitu. Tyto oblasti představují fyzické zdraví a úroveň samostatnosti, psychické zdraví, sociální vztahy a problematika prostředí. [Vaňurová, Mühlpachr, 2005]

Kvalitu života ale každý jedinec v jednotlivých obdobích svého života vnímá odlišně. Tento fakt je zapříčiněn především zásadními oblastmi, které mají s jeho každodenním

životem souvislost. Jedná se tedy o problematiku zaměstnání, zdraví, sociálních vztahů a uspokojování svých základních potřeb. K primárním fyziologickým potřebám, které chce jedinec uspokojit, patří jídlo, pití, spánek, odpočinek a v neposlední řadě také snaha vyhnout se nepříjemným situacím a bolestem. Tyto potřeby by přitom měly být vždy splněny. Existují však i další potřeby, k nimž by mělo být přihlíženo. Jedná se například o pocit bezpečí, jistoty a pořádku. [Vařurová, Mühlpachr, 2005]

### 4.3 Vnímání kvality života v rámci období adolescence

Pro tuto práci je potřeba charakterizovat zejména období adolescence a jejich vnímání kvality života. Přestože mají jedinci v tomto období svého vývoje snahu odpoutat se od svých rodičů, stále potřebují cítit, že mají své místo, kam se mohou vrátit. Kvalita jejich života je pak spojena zejména s jejich schopností vyrovnat se s úkoly, které jsou s tímto obdobím spojeny. Existuje ale také celá řada dalších faktorů, jež mají vliv na kvalitu života osob v adolescentním věku. Jedná se o rodinu, její zázemí, atmosféru, životní styl ale také o další sociální skupiny, v nichž se jedinec pohybuje či jeho okolí. Významnou roli pak mají v posledních letech také média. [Macek, 2003]

### 4.4 Problematika životní pohody

Součástí kvality života je také problematika životní pohody. Ta je založena na základních potřebách každého jedince. Lze hovořit například o potřebě sounáležitosti, shody, ztotožnění se, uznání, sebedůvěry, přičemž je důležité, aby každý jedinec projevil snahu o to, aby byly tyto jeho potřeby kvalitně naplňovány. Toho může docílit právě při trávení volného času. Je potřeba si uvědomit, že volný čas představuje významnou součást kvality života u každého jedince. Pro adolescentního jedince je pak zvláště důležité, aby svůj volný čas plnohodnotně využil. Pouze díky plnohodnotnému využití volného času má adolescent možnost vyhodnotit, nakolik je spokojen s kvalitou svého života [Macek, 2003]

## 5. Vliv prostředí na rozvoj osobnosti

Prostředí má vliv na jedince a i na jeho osobnost a lze o něm diskutovat dlouhou dobu. Každý jedinec si však uvědomuje, že prostředí, kde se narodí a kde vyrůstá, ho velmi významně ovlivňuje a zanechává v něm vzpomínky a zážitky. Člověk hned po narození do sebe nasává všechno, co se kolem něj děje, co má kolem sebe a hlavně to, co vnímá. Tyto

pocity a vnímání jsou mnohem silnější než ostatní vlivy, které přichází později v životě, ať už třeba ve škole, nebo v zaměstnání [Kraus, Poláčková, 2001].

## 5.1 Městské a venkovské prostředí

Pokud budeme porovnávat městské a venkovské prostředí, je jisté, že v posledních letech došlo k razantnímu srovnání a přiblížení. Obrovskou změnu zaznamenalo převážně venkovské prostředí. Na tuto změnu měly vliv převážně sdělovací prostředky, hromadná doprava a také pokrok ve vědě a technice. Existuje samozřejmě řada rozdílů mezi životem ve městě a na vesnici, které nelze odstranit nebo změnit. Jedná se například o existenci obchodních domů, poskytované služby nebo různorodost nabídky volnočasových zařízení. [Kraus, 2014]

Ve městě je široká nabídka sportovních aktivit, město nabízí mnoho hřišť, bazénů, fitcenter nebo stadiónů, kde může kdokoliv sportovat. Nedostatek těchto zařízení je však na vesnici kompenzován volným pobytem v přírodě, který je dostupný komukoliv a bezplatně. Pro člověka je navíc i pobyt v přírodě mnohem více přirozený [Kraus, 2014]. V souvislosti s volnočasovými aktivitami dětí je nezbytné tázat se po vlivu prostředí na vývoj osobnosti. O rozvoj osobnosti konkrétního jedince se v první řadě stará rodina, nelze opomíjet ani úlohu vrstevníků, jež získává na důležitosti během času.

## 5.2 Rodinné prostředí

Rodinné prostředí ovlivňuje, jaké schopnosti a dovednosti jsou vysoce hodnoceny a které naopak dítě reflektuje jako zbytečné. Odráží se tu hodnotový systém rodiny i celková úroveň obou rodičů. Rodinné prostředí se pokaždé snaží podporovat takové kompetence, které vnímá jako důležité. Nelze vyloučit, že identické rodinné prostředí působí na každé dítě rozdílně. Optimální se podle vědců jeví dynamické prostředí, jež podporuje osobní růst a rozvoj. [Magee, 2001]

S rodinnými funkcemi jsou provázány i podmínky rodinného prostředí. Vztahy rodičů a sourozenců k dítěti lze reflektovat jako klíčovou sílu pro zdravý vývoj dítěte. Rodiče produkují pro dítě první společenské prostředí. Zde si dítě osvojuje pravidla soužití s jinými osobami, imituje je a snaží se jim přizpůsobit. Nabývá znalost různých podob chování, jež může do budoucna využít. Rodiče se pro dítě představují rovněž jako symbol autority. Děti by měly v rodině uznávat jistou míru sebeomezování a sebeovládání, chce se po nich, aby se

přizpůsobily jeho nárokům. Rodinu nelze reflektovat jen jako seskupení určitého počtu rodinných příslušníků, ale jedná se také o rodinnou interakci mezi příslušníky rodiny během jejich každodenního soužití. [Prchal, 1988]

Mládež se snaží o kladné přijetí, jehož se doma nedostává a nachází ho mezi „svými“. Pocit sounáležitosti a příslušnosti ke skupině někdy ovlivňuje její jednání v důležitých životních situacích i záporným způsobem. Moderní kriminologie ostatně dosvědčuje, že kriminalita dětí a mládeže se běžně děje v partách. [Matoušek, Matoušková, 2011]

Rodina je stále zázemím vysokoškolských studentů i přes to, že se již z těsnější vázanosti na rodinu odpoutal. [Vágnerová, 2005]

### 5.3 Vrstevnická skupina

Vrstevnická skupina má na formování osobnosti dítěte v dospělosti zásadní dopad. Je nutné, aby se dítě umělo v podobném prostředí pohybovat, protože jen to mu dovolí a ulehčí navazování plnohodnotných vztahů v dospělosti. Bohužel všechny děti nemají zpočátku „stejnou startovní čáru“, protože disponují odlišnými vlastnostmi, kompetencemi i zkušenostmi. Některé mají hned svoji úlohu snazší, druhé musí o prestižní status ve vrstevnické skupině pracně bojovat. Podobná zkušenost se může, když je úspěšně zvládnuta, proměnit ve výbornou přípravu pro život v dospělosti.

## 6. Charakteristika vysokoškolského studenta

Studenti vysokoškolského studia jsou nejčastěji osoby ve věku 19 až 26 let, kteří ještě nemají stálý pracovní poměr, nýbrž se k němu dopracovávají formou vysokoškolského studia. Lze je zařadit do dvou vývojových stádií vývoje člověka - do období adolescence i období dospělosti.

Vágnerová vysokoškolského studenta řadí do období pozdní adolescence a zároveň do období mladé dospělosti [Vágnerová, 2000]

### 6.1 Pozdní adolescence

**Pozdní adolescence** je období, které trvá přibližně od 15 do 20 let, s určitou individuální variabilitou, zejména v oblasti psychické a sociální. Ve fázi pozdní adolescence dochází k pohlavnímu dozrání. Toto období je především dobou komplexnější psychosociální proměny, což znamená, že se mění osobnost dospívajícího i jeho společenské pozice.



Důležitým sociálním mezníkem je zde ukončení profesní přípravy, po kterém následuje nástup do zaměstnání či volba pokračujícího studia. Tím se oddaluje ekonomická samostatnost, která je považována za jeden z důkazů dospělosti a předpokladem k přiznání větších práv. V tomto období dochází ke získávání nových rolí, rozvíjení vztahů mezi vrstevníky a také k rozvoji vlastní identity, což se projevuje snahou o sebepoznání v rámci vrstevnické skupiny, což poskytuje možnost základního sebevymezení. Důležitou změnou, ke které dochází, je aktivnější přístup k seberealizaci a vědomí možnosti ovládat vlastní život. Dospívající o různé změny, které se snaží prosadit, usilují sami. Pro některé dospívající nemusí být dospělost lákavá a mají tendenci si prodloužit přechodné období. Tato tendence byla označena Eriksonem (1963) jako adolescentní psychosociální moratorium, přičemž *moratorium* znamená něco zastavit.

Pozdní adolescence bývá chápána jako období volnosti, kdy má dospívající dostatek svobody, ale pouze minimální zodpovědnost. Smyslem pozdní adolescence je dát jedinci čas a možnost porozumět sám sobě, rozhodnout se, čeho chce v budoucnu dosáhnout a osamostatnit se v oblastech, ve kterých to společnost vyžaduje. Nicméně tempo biologického, psychického a sociálního vývoje bývá u jednotlivých jedinců různá, nelze dospělost přesněji definovat. Vysokoškoláci jsou ukázkovým příkladem nesourodosti, jelikož na základě ekonomické závislosti, dané prodloužením období profesní přípravy, nemohou být tito lidé považováni za zcela rovnocenné dospělé. [Vágnerová, 2005]

V naší společnosti není počátek dospělosti jednoznačně vymezen nějakým specifickým mezníkem. Jediným faktorem je dosažení právní dospělosti, zletilosti. Její dosažení je vázáno na věk. V České republice člověk dosahuje dospělosti v 18 letech. Za další, a to psychické znaky dospělosti lze považovat například samostatnost, svobodu vlastního rozhodování, svobodu vlastního chování apod. [Vágnerová, 2000]

## 6.2 Mladá dospělost

**Mladá dospělost** zahrnuje období od 20 do 35 let. Dle Vágnerové [2000] se dospělost vyznačuje ochotou přijmout a zvládnout určité vývojové úkoly, jako je profesní role, stabilní partnerství a rodičovství. Mladí dospělí, respektive i vysokoškoláci prochází dobou mnoha sociálních proměn, potýkají se s novými zážitky a zkušenostmi. Jsou otevřeni novým věcem, přijímají nové role, které jsou důkazem splnění určité sociální normy, ale také mohou uspokojovat individuální potřeby jedince.

Říčan definuje mladého dospělého takto: *"Dvacátník už nemyslí tak stroze abstraktně (nezkušeně) jako adolescent a neposuzuje svět kolem sebe tak černobíle, má více smyslu pro odstíny, adolescentní "ryc - nebo nic" však ještě doznívá: člověk bývá rozhodný a svá rozhodnutí dovede prosazovat obyčejně tvrději než v pozdějším věku. Je zaměřen extravertně realisticky, trochu podobně jako dítě mladšího školního věku. Hloubavost adolescence pomíjí, nebo aspoň podstatně slábne. Dvacátník je pragmaticky strážlivý. Ale podobně jako školák - strážlivý realista – snil o tom, že bude prezidentem nebo mistrem světa, dvacátník má před sebou perspektivu vzestupu, která je subjektivně tak nekonečná, jak nepředstavitelné je nyní vlastní stáří - a smrt."* [Říčan, 2004]

Samotná fáze rané dospělosti je v životě velmi významná. Rozhodnutí, která mladí dospělí učiní, způsobí důsledky i do dalších vývojových fází, protože nastartují změny, které mohou být nezvratné (např. rodičovství). U vysokoškolských studentů by mohlo mít rodičovství vliv na studium, a mohlo by tak ovlivnit i "kariéru" jedince. [Vágnerová, 2000]

### 6.3 Znaky dospělosti

Dle Říčana se dospělý člověk vyznačuje těmito znaky:

1. Vykonává produktivní práci, jejíž smysl chápe, vykonává ji bez výkyvů (absence v práci) a která ho zároveň dělá existenčně soběstačným člověkem či příprava na pracovní uplatnění (VŠ).
2. Dokáže spolupracovat bez konfliktů, přijmout i poskytnout radu o pomoc, podřízovat se vedení a je schopen vést ostatní, méně zkušené osoby.
3. Je schopen hospodařit, bez závislosti na ostatních - dokáže si opatřit osobní věci.
4. Chová se a jedná vyspěle, na úrovni svých nadřízených v zaměstnaní či studiu. Jisté záležitosti zvládá vyřešit bez rozrušení, přehnané submisivity a cizí pomoci. V příznivých situacích dokáže prosadit vlastní vůli.
5. Na základě jeho hlubších zájmů plánuje budoucnost.
6. Žije samostatně, tedy bez rodičů; pokud úplná absence rodičů není možná, má alespoň jasně oddělený svůj prostor od jejich prostoru. V případě, že dospělý žije sám ve svém bytě, na návštěvě u rodičů se cítí jako host.

7. Dokáže svůj volný čas trávit sám, ovšem má několik blízkých přátel, se kterými je v kontaktu. S rodiči tráví málo volného času, nikoli proto, že by s nimi neměl dobrý vztah, ale proto, že nemá příliš času se s nimi vídat, má jiné zájmy apod.
8. Je schopen stýkat se s osobami druhého pohlaví, aniž by jevil znaky plachosti či měl vůči němu nějaké zábrany. Dokáže milovat i přijímat lásku od druhého a preferuje dlouhodobé vztahy.
9. Snaží se rozšiřovat svou orientaci v prostředí, ve kterém žije a pracuje.
10. Aktivně se stará o rodinu i další lidi, které považuje za své blízké.

Dvacátá léta, tedy období mladé dospělosti, jsou klidnější, psychicky harmoničtější a méně bouřlivá než následné období adolescence. To, co se v adolescenci načrtlo jako program se v mladé dospělosti začíná realizovat. Mladý dospělý nalézá to své v pracovní sféře a společenském uplatnění. Po různých zkušenostech začíná svou definitivní profesionální dráhu. Buduje zralý vztah, který ve většině případů vede ke sňatku a stane se rodičem dítěte. To dává úplně nový rozměr jeho životu. Nastává období, kdy už není čas pochybovat, nýbrž jednat. [Říčan, 2004]

## II PRAKTICKÁ ČÁST

### 7. Výzkumné šetření a interpretace jeho výsledků

V této části se budu věnovat samotnému šetření a jeho výsledkům. Výzkum byl proveden kvantitativní metodou sběru dat. Jako výzkumnou techniku jsem si zvolila dotazníky, které byly určeny studentům Univerzity Hradce Králové. Vzhledem k situaci týkající se koronaviru nebyl možný sběr dat papírovou formou dotazníku, proto jsem výzkum provedla prostřednictvím online platformy Survio.

#### 7.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak studenti Univerzity Hradce Králové v závislosti na určitých faktorech, jako jsou finanční možnosti studenta nebo způsob jejich bydlení, tráví svůj volný čas. Zajímalo mě, zda finance ovlivňují výběr volnočasových aktivit a zda místo bydliště hraje roli ve věnování se volnočasovým aktivitám, tedy zda studenti, kteří dojíždí a nemají místo bydliště v místě univerzity, mají vůbec čas nebo možnost se aktivitám věnovat.

Před samotným výzkumným šetřením jsem si stanovila pět výzkumných otázek, na jejichž základě jsem poté vytvořila pět hypotéz. Ty se budu snažit potvrdit nebo vyvrátit prostřednictvím analýzy výzkumného šetření.

Jak jsem již zmínila v úvodu práce, stanovila jsem si před začátkem výzkumného šetření šest výzkumných otázek:

1. Jak studující hodnotí volný čas z hlediska dostatečnosti?
2. Kolik volného času studenti mají?
3. Jakým způsobem využívají studenti svůj volný čas?
4. Jakou roli hraje finanční situace studenta roli ve věnování se volnočasovým aktivitám?
5. Jak se liší finanční situace studentů podle toho, zda mají přítele/přítelkyni?
6. Jakou roli hraje trvalé či přechodné bydliště v Hradci Králové ve volnočasových aktivitách studentů?

#### 7.2 Stanovené hypotézy

Na základě výše uvedených výzkumných otázek, jsem si stanovila hypotézy a jejich operacionalizaci.

### **Hypotéza č.1**

Pocit dostatku volného času závisí na pohlaví.

Jedná se o proměnnou pohlaví x Myslíte si, že máte dostatek volného času?

Již v teoretické části této práce bylo zmíněno, že pohlaví je jedním z významných faktorů ovlivňující trávení volného času. Hypotézu jsem formulovala na základě faktu, že ženám na rozdíl od mužů přibývá k jejich zájmovým aktivitám i povinnost pečovat o domácnost, tudíž ženy mají větší tendenci k pocitu nedostatku času, než muži.

### **Hypotéza č.2**

Množství volného času ve všední den závisí na pohlaví.

Jedná se o proměnnou pohlaví x Kolik máte v průměru volného času ve všední den?

U této hypotézy platí téměř totéž jako u hypotézy č.1. Studentky ženy mohou mít ke studiu navíc povinnost pečovat o domácnost, mnohdy i o dítě. Studentům mužského pohlaví tato povinnost není tradičně prisuzována. Některé studentky v případě nedostatku času volí kombinovanou formu studia.

### **Hypotéza č. 3**

Rozložení hodnot indexu času tráveného aktivním a pasivním způsobem se liší.

Tato hypotéza vychází z otázky *“Kolik hodin týdně se přibližně věnujete následujícím činnostem ve svém volném čase (tj. v čase, kdy nemusíte plnit povinnosti do práce, školy nebo v domácnosti)?”*

Hypotézu odvozují od toho, co je zmíněno v kapitole *“Formy volného času”*. Dle Říčana totiž studenti spoustu volného času prozahálí, stráví telefonováním a spoustě aktivitám konkuruje sledování televize. Studenti pak upřednostňují pasivní trávení volného času proto, že na ně tato forma neklade přílišné nároky a spíše je vede pouze ke konzumaci.

Také bylo již na základě vědeckých výzkumů v oblasti volného času zjištěno, že přibližně 76 % mládeže, tráví svůj volný čas sledováním televize, což říká, že by u studentů mohly převažovat spíše pasivní aktivity.

#### **Hypotéza č.4**

Mezi množstvím volného času ve všední den a množstvím financí, které má student/studentka k dispozici po zaplacení základních výdajů, je závislost.

Jedná se o proměnnou Kolik máte v průměru volného času ve všední den x Kolik peněz máte měsíčně k dispozici po zaplacení nutných nákladů na živobytí?

Hypotéza vyplývá z tvrzení, že měsíční množství finančních prostředků může ovlivnit množství volného času ve všední den. U dospělých jedinců finanční situaci ovlivňuje zejména vzdělání a zaměstnání. V případě, že mají dobré vzdělání a práci, mohou mít pak k dispozici více finančních prostředků pro volnočasové aktivity než ti, kteří na tom nejsou finančně nejlépe, tudíž si nemohou dovolit některé volnočasové aktivity. Samozřejmě mohou využívat volný čas i jinak, bez závislosti na financích. U studentů je to stejné až na to, že u nich záleží na příjmu z brigády nebo množství peněz od rodičů. Stálý pracovní příjem ještě nemají.

Množství volného času v závislosti na množství financí ovlivňuje také kvalitu života. Jak již bylo v teoretické části, na kvalitu života má vliv zaměstnání, zdraví, sociální vztahy a uspokojení základních potřeb. Každý jedinec ovšem vnímá kvalitu života jinak.

#### **Hypotéza č. 5**

Názor na dostatečnost své finanční situace závisí na přítomnosti partnera.

Jedná se o proměnnou Máte přítele/přítelkyni či partnera/partnerku? x Považujete svou finanční situaci za dostačující?

Hypotéza je zformulována tímto způsobem proto, že studenti, kteří mají partnera/partnerku si mohou a více pomáhají s finančními prostředky při finančních obtížích. Jak jsem již zmínila v teoretické části, jedinci v období vysokoškolského studia mají tendenci se odpoutat od svých rodičů, proto se přestěhují k partnerce/partnerovi a tím se stávají finančně nezávislí na rodičích. Otázkou tedy je, zda studenti hodnotí svou finanční situaci na základě přítomnosti partnera, tedy zda si dokážou finančně vypomáhat a jsou na tom lépe než ti, kteří partnera/partnerku nemají.

#### **Hypotéza č.6**

Množství volného času ve všední den závisí na tom, zda student bydlí v Hradci Králové.

Jedná se o proměnnou: Kde bydlíte? x Kolik máte volného času ve všední den?

Trávení volného času je místem bydliště ovlivněno. V teoretické části této práce jsem již psala o tom, že je rozdíl mezi tím, jak tráví volný čas jedinci žijící ve městě a jedinci žijící na vesnici. Stejně taksi myslím, že tráví jinak volný čas ti studenti, kteří mají trvalé bydliště v Hradci Králové a jinak ti, kteří dojíždějí. Pro dojíždějící jedince může být obtížné vůbec nějaký volný čas na volnočasové aktivity najít. Pokud volný čas mají, zase mohou mít problém s nedostatkem dopravních spojů. Toto téma také není zcela prozkoumané, a proto chci zjistit, zda to tak opravdu je.

### 7.3 Metody sběru dat

Jak jsem již zmínila v úvodu praktické části, k výzkumu byla použita kvantitativní metoda sběru dat a jako technika - dotazníkové šetření. Dotazník byl sestaven z 18 otázek. Z toho 3 otázky příliš nesouvisely s tématem, nýbrž se vztahovaly k identitě respondenta, tedy identifikační otázky, na jejichž základě bylo možné úžeji vyprofilovat dotazovanou skupinu. Otázky 1 a 2 se dotazovaly na věk a pohlaví respondenta. Třetí z identifikačních otázek zjišťovala, zda je respondent vůbec studentem Univerzity Hradce Králové.

K výběru zkoumaného vzorku byla použita technika tzv. oportunního výběru, přičemž byli osloveni studenti Univerzity Hradec Králové, a to prostřednictvím jedné z facebookových skupin. Tento způsob byl zvolen z důvodu aktuální koronavirové situace, která znemožnila použití jiného způsobu výběru respondentů (Ferenčík, 2000).

Vedle tohoto postupu jsem zvolila způsob výběru respondentů dle vlastního úsudku, kdy jsem oslovila ty studenty, o nichž vím, že na Univerzitě Hradec Králové studují.

### 7.4 Charakteristika výzkumného souboru

Online dotazník jsem zveřejnila na jedné z facebookových skupin, která je určena pro studenty Univerzity Hradec Králové, dále jsem zaslala dotazník vybraným lidem, o kterých sama vím, že jsou studenty Univerzity v Hradci. Celkem dotazník vyplnilo 185 respondentů, z nichž bylo 31 mužského pohlaví, 153 ženského pohlaví a jeden respondent pohlaví neuvedl. Z celkového počtu vyplněných dotazníků 7 muselo být vyřazeno, jelikož jejich respondenti nebyli studenty Univerzity Hradce Králové (4) nebo dotazník nedokončili (3), tudíž počet použitých dotazníků ke zpracování výzkumu byl 178.

Z celkového počtu vyhodnocovaných dotazníků tvořilo největší počet respondentů ve věku 19 - 21 let, ve věku 22 – 24 let bylo 27 respondentů a shodně po 7 respondentech tvořily dvě poslední věkové skupiny ve věku 25 – 27 let a 29 – 31 let.

| Věk           | Počet respondentů | Vyjádření v % |
|---------------|-------------------|---------------|
| 19 – 21 let   | 137               | 77            |
| 22 - 24 let   | 27                | 15,2          |
| 25 - 27 let   | 7                 | 3,9           |
| 29 - 31 let   | 7                 | 3,9           |
| <b>celkem</b> | <b>178</b>        | <b>100</b>    |

Tabulka č.1: Věkové zastoupení dotazovaných respondentů

Po vyřazení neplatných dotazníků bylo mužské pohlaví zastoupeno stále stejně 31 muži, zatímco ženské pohlaví počtem 147, jelikož 6 vyřazených nedokončených dotazníků bylo vyplněno od ženského pohlaví. Pro přehled opět uvádím tabulku.

| Pohlaví       | Počet respondentů | Vyjádření v % |
|---------------|-------------------|---------------|
| muži          | 31                | 17,4          |
| ženy          | 147               | 82,6          |
| <b>celkem</b> | <b>178</b>        | <b>100</b>    |

Tabulka č.2: Zastoupení dotazovaných respondentů podle pohlaví

Otázka č.3 zjišťovala, zda je dotazovaný studentem Univerzity Hradce Králové. Tato otázka byla koncipována jako filtrační a měla tedy za cíl vyřadit z výzkumu ty respondenty, kteří pro výzkum nemají žádnou hodnotu. Výše jsem zmínila, že 4 respondenti odpověděli, že nejsou studenty Univerzity Hradce Králové, tudíž jsem tyto dotazníky vyřadila spolu s těmi, které byly nedokončeny. Ve výsledku jsem tedy pracovala se 178 respondenty, což bylo už také uvedeno výše.

## 7.5 Výsledky výzkumného šetření

V této kapitole se budu zabývat samotnými výsledky výzkumného šetření a interpretací hypotéz.

**Hypotéza č.1:** Pocit dostatku volného času závisí na pohlaví.



První hypotézu testovala otázka č.4.: *“Myslíte si, že máte dostatek volného času?”*

Tato hypotéza měla odpovědět na výzkumnou otázku č.1, tedy zda studenti považují množství svého volného času za dostatečné či nedostatečné a potvrdit tak mnou stanovenou hypotézu č.1, že pocit dostatku volného času závisí na pohlaví.

| Myslíte si, že máte dostatek volného času? | Studenti  |              | Studentky  |              |
|--|-----------|--------------|------------|--------------|
|  | počet     | procent      | počet      | procent      |
| ano  | 11        | 35,5         | 37         | 25,2         |
| spíše ano                                  | 12        | 38,7         | 68         | 46,3         |
| spíše ne                                   | 2         | 6,5          | 11         | 7,5          |
| ne   | 4         | 12,9         | 28         | 19,0         |
| neumím posoudit                            | 2         | 6,5          | 3          | 2,0          |
| <b>celkem</b>                              | <b>31</b> | <b>100,0</b> | <b>147</b> | <b>100,0</b> |

Tabulka č.3: Kontingenční tabulka - výsledek otázky č.4 v závislosti na pohlaví

Studenti muži u této otázky nejvíce volili možnost “spíše ano”, konkrétně 38,7 % mužů. Stejně tak i studentky ženy volily nejvíce tuto možnost, konkrétně 46,3 studentek. Další nejčastěji zvolenou odpovědí bylo opět u obou pohlaví “ano”, v zastoupení 35,5 % studentů a 25,2 % studentek. Naopak možnost “ne” zvolilo 12,9 % studentů a 19 % studentek. Možnost odpovědi “spíše ne” vybralo 6,5 % studentů a 7,5 % studentek. Posoudit dostatek či nedostatek svého volného času neumí pouze 6,5 % studentů a 2 % studentek. U této otázky lze říci, že většina studentů a studentek považuje množství svého volného času spíše za dostačné.

Pro porovnání proměnné (názor na dostatek volného času) pro skupinu studentů a studentek byl využit Mann-Whitneyho test, kdy  $p=0,237$ , což je vyšší hodnota než zvolená hladina významnosti 0,05. Nulovou hypotézu tedy nezamítáme, jelikož na hladině významnosti 0,05 nebyla prokázána souvislost mezi proměnnými.

V kontingenční tabulce lze vidět neúměrnost v rozložení procentuálních hodnot pro studenty a studentky, které ale podle Mann-Whitneyho testu nebyly dostatečné na to, aby na hladině významnosti 0,05 bylo možné tvrdit, že pocit dostatku volného času se pro studenty a studentky liší.

Poznámka: Pro testování hypotézy vyřazena možnost “neumím posoudit”.

**Hypotéza č.2:** Množství volného času ve všední den závisí na pohlaví.

Tuto hypotézu ověřovala otázka č.5, tedy “*Kolik máte v průměru volného času ve všední den?*”

Tato hypotéza měla zjistit, zda se množství volného času ve všední den u studentů a studentek liší a potvrdit tak hypotézu č.2, že množství volného času ve všední den závisí na pohlaví.

| Kolik máte v průměru volného času ve všední den? | Studenti  |              | Studentky  |              |
|--|-----------|--------------|------------|--------------|
|  | počet     | procent      | počet      | procent      |
| žádný volný čas                                  | 2         | 6,5          | 3          | 2,0          |
| méně než 1 hodina                                | 2         | 6,5          | 9          | 6,1          |
| 1-2 hodiny                                       | 9         | 29,0         | 30         | 20,4         |
| 3-4 hodiny                                       | 7         | 22,6         | 74         | 50,3         |
| 5 a více hodin                                   | 10        | 32,3         | 24         | 16,3         |
| neumím posoudit                                  | 1         | 3,2          | 7          | 4,8          |
| <b>celkem</b>                                    | <b>31</b> | <b>100,0</b> | <b>147</b> | <b>100,0</b> |

Tabulka č.4: Kontingenční tabulka - výsledek otázky č.5 v závislosti na pohlaví

V otázce č.5 nejvíce studentů zvolilo možnost odpovědi “5 a více hodin”, konkrétně to bylo 32,3 % studentů. Studentky nejčastěji zvolily možnost “3-4 hodiny”, konkrétně v zastoupení 50,3 % studentek. Odpověď “5 a více hodin” u studentek byla zastoupena počtem 16,3 % a odpověď “3-4 hodiny” u studentů počtem 22,6 %. Dále má 29 % studentů mužů a 20,4 % studentek žen 1-2 hodiny volného času ve všední den. Méně než 1 hodinu času má 6,5 % studentů a 6,1 % studentek. Někteří studenti dokonce uvedli, že nemají žádný volný čas - konkrétně 6,5 % studentů a 2 % studentek. Našlo se i několik studentů, kteří neuměli množství svého volného času posoudit, a to 3,2 % studentů a 4,8 % studentek.

Pro porovnání proměnné (množství volného času) byl pro skupinu studentů a studentek využit Mann-Whitneyho test. P-hodnota Mann-Whitneyho testu vyšla 0,982, což je vyšší hodnota než zvolená hladina významnosti 0,05. Přijímáme tedy hypotézu nulovou. Totiž na hladině významnosti 0,05 nebyla prokázána závislost množství volného času na pohlaví.

V kontingenční tabulce je sice v kategorii “3-4 hodiny” vidět neúměrnost studentek vzhledem ke studentům ve stejné kategorii, ale toto navýšení u studentek je zase

kompensováno kategorií “5 a více hodin” a kategorií “1-2 hodiny”. V celkovém pojetí tyto disproporce nebyly dostačující na to, aby na hladině významnosti 0,05 bylo možné tvrdit, že se množství volného času pro studentky a studenty liší.

Poznámka: Pro testování hypotézy vyřazena možnost “neumím posoudit”.

**Hypotéza č.3:** Rozložení hodnot indexu času tráveného aktivním a pasivním způsobem se liší.

Otázka č.6 “*Kolik hodin týdně se přibližně věnujete následujícím činnostem ve svém volném čase (tj. v čase, kdy nemusíte plnit povinnosti do práce, školy nebo v domácnosti)?*” měla na základě hodnot indexu času prověřit, zda se studenti věnují více aktivnímu nebo pasivnímu trávení volného času a potvrdit tak mou hypotézu č.3, že rozložení hodnot indexu času tráveného aktivním a pasivním způsobem se liší.

Před testováním hypotézy byly aktivity rozděleny na aktivní a pasivní.

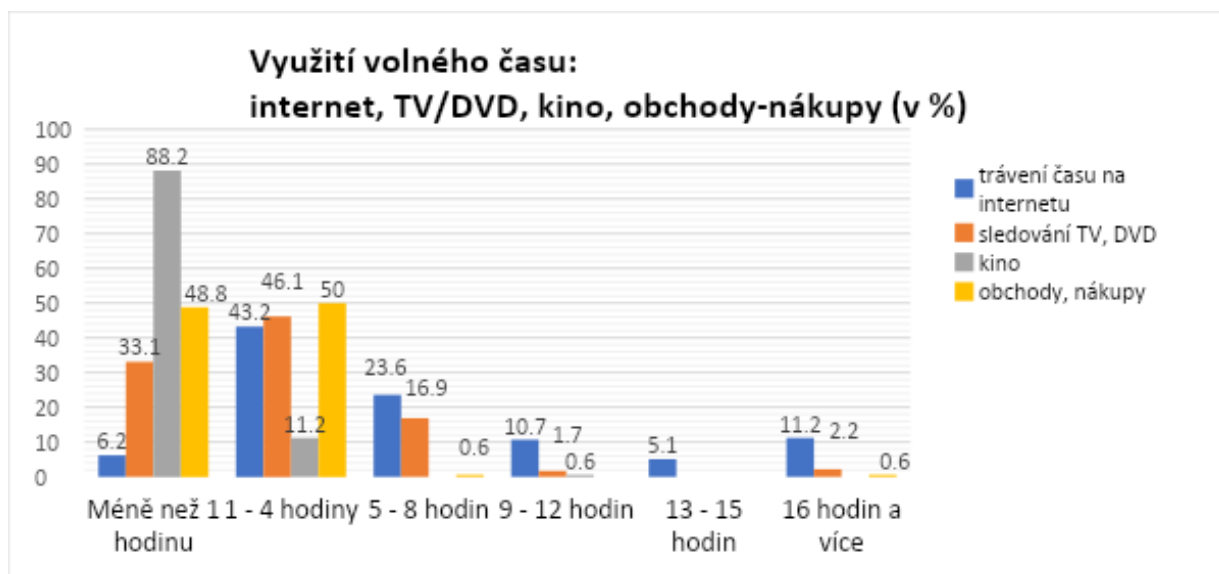
| AKTIVNÍ                             | PASIVNÍ                   |
|-------------------------------------|---------------------------|
| Obchody, nákupy                     | Trávení času na internetu |
| Kultura (koncerty, divadla, akce)   | Sledování TV, DVD, videa  |
| Setkávání se s přáteli              | Kino                      |
| Setkávání se s příbuznými           | Čtení knih                |
| Fyzická aktivita (sport, procházky) | Poslouchání hudby         |
| Ruční práce, kutilství              | Karty, deskové hry        |
|                                     | Sportovní událost - divák |

Tabulka č.5: Rozdělení aktivit

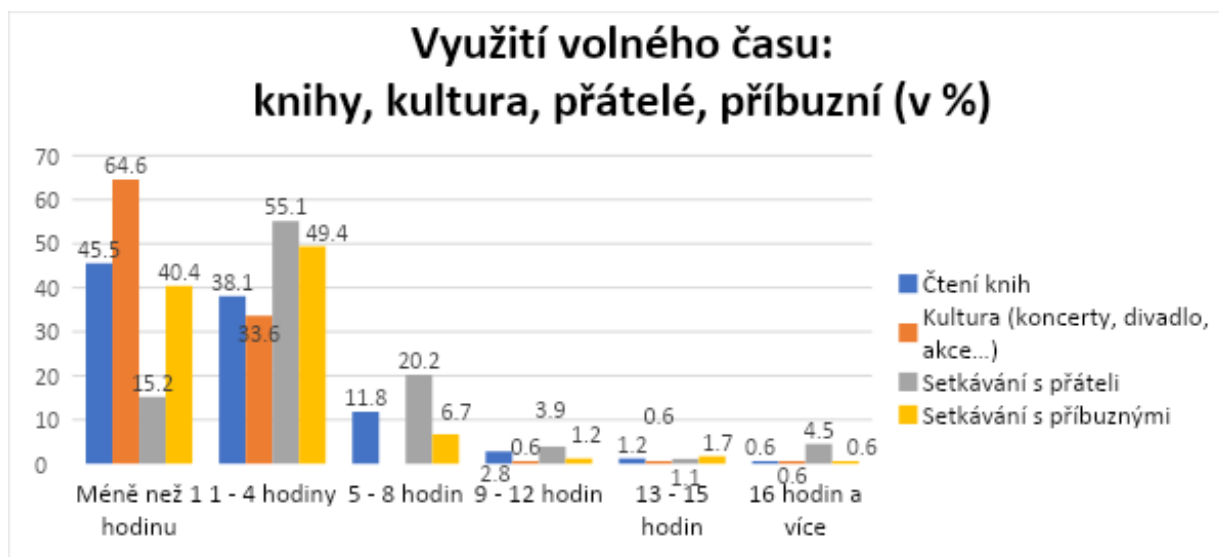
Nakupování v obchodech, kulturní akce, setkávání se s přáteli a příbuznými, fyzické aktivity, ruční práce a kutilství považují za aktivní aktivity z toho důvodu, jelikož jsou to aktivity, které vyžadují pohyb. U setkávání se s přáteli nebo rodinou to může být sporné. Lze se s nimi vídat, přitom být společně s nimi pasivní. Ovšem předpokládám, že studenti v častějších případech čas strávený s přáteli i rodinou věnují společným aktivitám.

Naopak trávení času na internetu, sledování TV, DVD, videa, návštěvu kina, čtení knih, poslouchání hudby, hraní karet/deskových her nebo sledování sportovních událostí jako divák považují za aktivity pasivní, a to z toho důvodu, že jsou to především sedavé aktivity. Bez pochyby lze poslouchat hudbu nebo sledovat televizi i u některých aktivních činnostech, ale není to pravidlem.

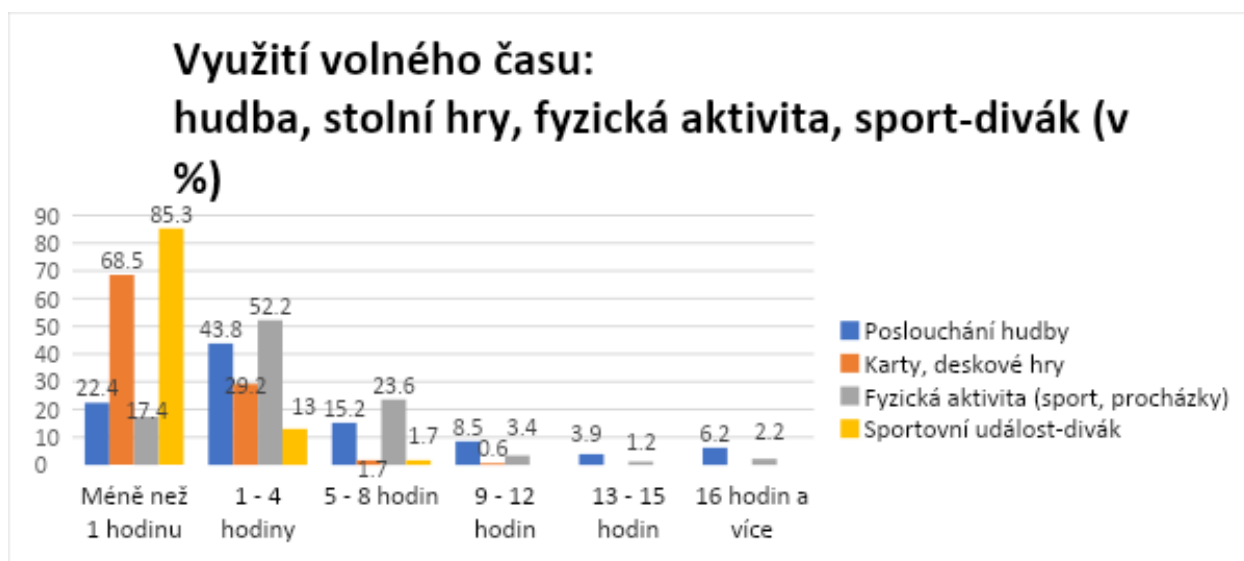
V následujících grafech je zobrazeno, jaké aktivity respondenti v dotazníku uvedli, a to včetně počtu strávených hodin u té které volnočasové aktivity.



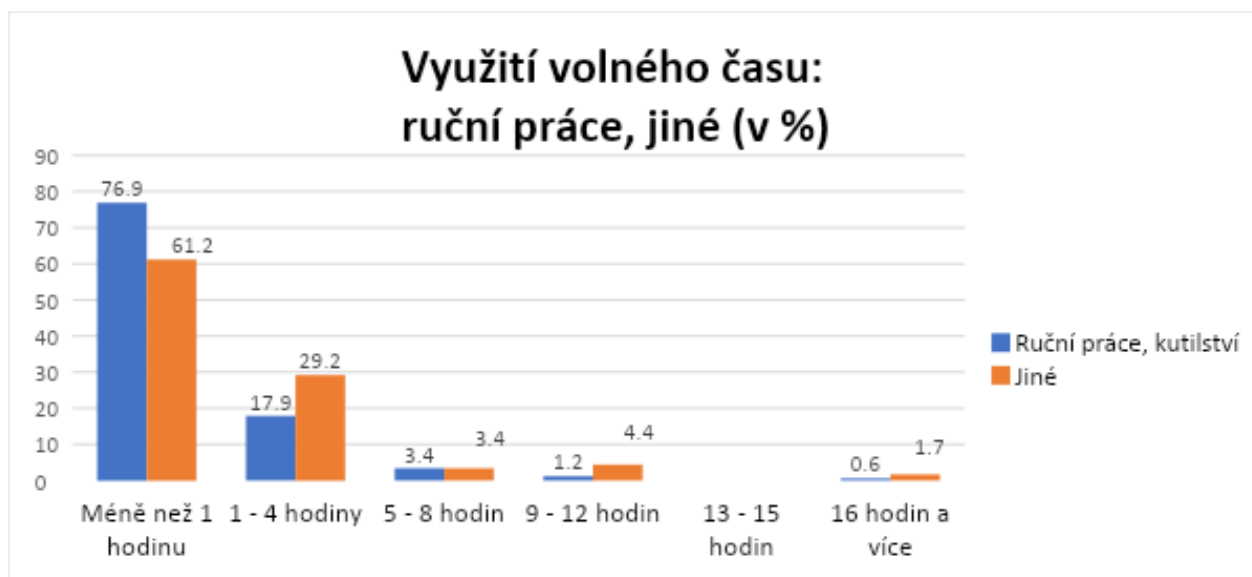
Graf č.1: Využití volného času - internet, TV/DVD, kino, obchody - nákupy



Graf č.2: Využití volného času - knihy, kultura, přátelé, příbuzní



Graf č.3: Využití volného času - hudba, stolní hry, fyzická aktivita, sport-divák



Graf č.4: Využití volného času - ruční práce, jiné

U všech typů činností, kde měli respondenti zaškrtnout, kolik hodin týdně se dané aktivitě věnují, vybírali nejčastěji možnosti: “méně než 1 hodina”, “1-4 hodiny” nebo “5-8 hodin”. Případně pak volili možnosti: “9 – 12 hodin”, “13-15 hodin” a “16 hodin a více”. Čím vyšší byl časový interval, tím se počet respondentů snižoval. Nejvyšší počet respondentů byl zaznamenán u činnosti “chození do kina” u časového rozmezí “méně než 1 hodina”. Tuto možnost vybralo 88,2 % respondentů. Myslím si, že je to pochopitelné, protože běžně do kina moc lidí nechodí. Obdobně tomu je u aktivity sledování sportovního utkání jako divák, takto sleduje utkání méně než 1 hodinu celkem 85,3 %.

To samé lze napsat i o činnosti “sledování sportovních událostí jako divák”, kde počet respondentů byl v časové možnosti “méně než 1 hodina” pouze o necelá 3 % nižší. Sledování sportovních událostí je podobně jako chození do kina spíše výjimečnou záležitostí.

Podobný výsledek bych čekala i u činnosti “návštěva kulturních akcí - koncerty, divadlo, výstavy atd.”, ale tam je procento u možnosti “méně než 1 hodina” o něco nižší než je tomu u kina nebo sportovních událostí. Návštěvou kulturních akcí podle výsledků tráví 64,6 % dotázaných méně než 1 hodinu, 33,6 % 1-4 hodiny týdně.

Další činností, kde dotazovaní nejvíce odpovídali, že se jí věnují méně než 1 hodinu, byly “ruční práce - vyšívání, kutilství apod.”. Tuto možnost vybralo 76,9 % studentů. Na základě tohoto zjištění lze soudit, že dnešní studenti zkrátka dávají přednost telefonům, počítačům a podobně, než nějaké zálibě.

V porovnání právě s činností “trávení času na mobilu/PC/notebooku” je to značný rozdíl. U této činnosti pouze 6,2 % respondentů odpovědělo, že tráví méně než 1 hodinu na notebooku, mobilu či PC. Nejčastěji u této činnosti byla vybrána možnost “1-4 hodiny” se 43,2 %, o něco méně - konkrétně 23,6 % bylo u možnosti “5-8 hodin” a 10,7 % vybralo možnost “9-12 hodin”. Další časová rozmezí nebyla nijak silně zastoupena, ale co mě překvapilo, bylo to, že 11,2 % respondentů vybralo, že trávením času na mobilu, PC, notebooku tráví více než 16 hodin, což je téměř stejné procento jako u těch, kteří touto činností tráví 9-12 hodin.

U činnosti “sledování TV/DVD/video” vybralo možnost “méně než 1 hodina” 33,1 % studentů, o něco více je zastoupena možnost odpovědi “1-4 hodiny”, a to 46,1 % studenty. O něco menší počet respondentů - 16,9 % byl zaznamenán u možnosti “5-8 hodin”, 1,7 % studentů odpovědělo, že sledováním TV, DVD nebo videa tráví 9-12 hodin týdně, 2,2 % tráví takto více než 16 hodin týdně. U ostatních časových rozmezí nebylo žádné zastoupení.

Chozením po obchodech nebo nakupováním tráví 48,8 dotázaných méně než 1 hodinu, o něco více - 50 % 1-4 hodiny, 0,6 % 5-8 hodin a 0,6 % respondentů tráví nakupováním čas 16 a více hodin. U zbývajících možností nebyl zaznamenán žádný respondent.

Neočekávaný výsledek se týká činnosti “čtení knih”, kde 45,5 % odpovědělo, že čtou týdně méně než 1 hodinu a 38,1 % 1-4 hodiny. Nejvíce respondentů bych očekávala u

možnosti odpovědi “5-8 hodin”, ale tuto možnost vybralo pouze 11,8 % respondentů. Pouze 1,2 % čte knihy 13-15 hodin týdně a pouze 0,6 % čte knihy 16 hodin a více týdně.

Na rozdíl od čtení knih, poslechu hudby se věnuje méně než 1 hodinu zhruba o polovinu méně respondentů, než u čtení knih, a to konkrétně 22,4 %, téměř jednou tolik - konkrétně 43,8 % se poslechu hudby věnuje 1-4 hodiny týdně a 5-8 hodin se věnuje poslechu hudby 15,2 % studentů. Tento výsledek mě také překvapil. Očekávala bych nejvyšší hodnotu v časovém rozmezí 5-8 hodiny, nikoli pouze u 1-4 hodin.

Činnost “hraní karet nebo deskových/stolních her” asi nepatří mezi oblíbené aktivity studentů, jelikož 68,5 % odpovědělo, že takto tráví méně než 1 hodinu, což je více než polovina dotázaných. Myslím si, že velkou roli hraje právě to, co jsem už zmiňovala. V dnešní době jsou hlavním “požíračem” volného času zejména mobilní telefony.

Fyzických aktivit, jako je posilování, sportování nebo procházky se nejvíce respondenti věnují 1-4 hodiny týdně, tuto odpověď vybralo 52,2 % respondentů, jako druhou nejčastější možnost vybrali 5-8 hodin v zastoupení 23,6 % studentů a jako třetí nejčastější odpověď vybrali možnost “méně než 1 hodina” v zastoupení 17,4 %.

Co se týče činnosti “setkávání se s přáteli” jsou procenta u jednotlivých možností odpovědí velmi odlišná. Ovšem nejvíce byla vybrána možnost “1-4 hodiny” s 55,1 % respondenty, hned poté “5-8 hodin” s počtem 20,2 % respondentů, dále 15,2 % u možnosti “méně než 1 hodina” a 3,9 % respondentů vybralo možnost “9-12 hodin”. Za zmínku stojí také varianta 16 hodin týdně a více, kterou zvolilo celkem 4,5 % respondentů.

Setkáváním s příbuznými tráví méně než 1 hodinu 40,4 % respondentů, 55,1 % respondentů touto činností stráví 1-4 hodiny a 5-8 hodin takto stráví 6,7 %. U této činnosti ostatní časová rozmezí nebyla zastoupena více než 3 % respondentů. Více než polovina dotázaných - konkrétně 61,2 % vybralo u možnosti “jiné” možnost “méně než 1 hodina”.

Pro jednotlivé varianty odpovědi bylo vytvořeno kódování. Pro každého respondenta byl vypočten součet těchto kódů pro pasivní i aktivní aktivity.

| Možnost odpovědi  | Kód |
|-------------------|-----|
| Méně než 1 hodina | 1   |
| 1-2 hodiny        | 2   |
| 3-4 hodiny        | 3   |
| 5-6 hodin         | 4   |

|                 |    |
|-----------------|----|
| 7-8 hodin       | 5  |
| 9-10 hodin      | 6  |
| 11-12 hodin     | 7  |
| 13-14 hodin     | 8  |
| 15-16 hodin     | 9  |
| 16 hodin a více | 10 |

Tabulka č.6: Kódování pro jednotlivé možnosti odpovědi

| Způsob  | medián | průměr | sm. odch. | p-hodnota                              |
|---------|--------|--------|-----------|--|
| Aktivní | 12     | 13,1   | 3,5       | 0,000<br>(zamítáme<br>H <sub>0</sub> ) |
| Pasivní | 15     | 16,2   | 4,6       |  |

Tabulka č.7: Wilcoxonův párový test: p-hodnota a pořadové charakteristiky

Pro porovnání indexu času tráveného aktivními a pasivními aktivitami byl použit Wilcoxonův párový test. P-hodnota tohoto testu vyšla 0,000, což je nižší než hladina významnosti 0,05, tudíž byl prokázán rozdíl v indexu času tráveného aktivními a pasivními aktivitami. Čas trávený aktivně je statisticky nižší než čas trávený pasivně. Hypotézu přijímáme a zamítáme hypotézu nulovou.

**Hypotéza č.4:** Mezi množstvím volného času ve všední den a množstvím financí, které zůstávají k dispozici po zaplacení základních výdajů, je závislost.

Tuto hypotézu měly ověřit otázka č.5 a č.8. Jednalo se o otázky: **“Kolik máte v průměru volného času ve všední den?”** a **“Kolik peněz máte měsíčně k dispozici po zaplacení nutných nákladů na živobytí?”**

| Kolik peněz máte měsíčně k dispozici po zaplacení nutných výdajů na živobytí? | počet respondentů | vyjádření v % |
|---|-------------------|---------------|
| do 1000,- Kč  | 13                | 7,3           |
| 1 000,- Kč až 3 000,- Kč  | 62                | 34,8          |
| 3 000,- Kč až 5 000,- Kč  | 47                | 26,4          |
| 5 000,- Kč až 7 000,- Kč  | 22                | 12,4          |
| 7 000,- Kč až 9 000,- Kč  | 9                 | 5             |
| 9 000,- Kč až 11 000,- Kč   | 7                 | 3,9           |
| 11 000,- Kč až 13 000,- Kč  | 6                 | 3,4           |
| 13 000,- Kč až 15 000,- Kč  | 3                 | 1,7           |
| 15 000,- Kč až 17 000,- Kč  | 0                 | 0             |
| 17 000,- Kč až 20 000,- Kč  | 1                 | 0,6           |

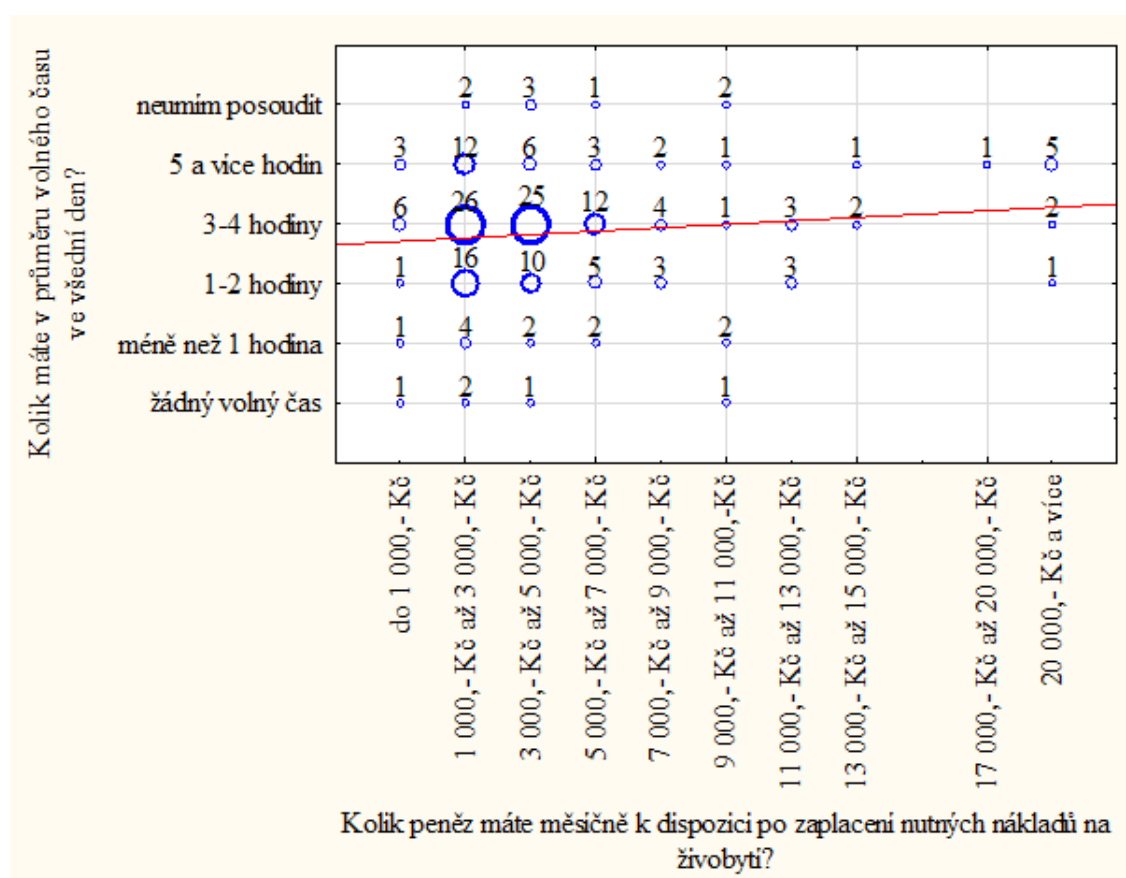


|                    |            |            |
|--------------------|------------|------------|
| 20 000,- Kč a více | 8          | 4,5        |
| <b>celkem</b>      | <b>178</b> | <b>100</b> |

Tabulka č.8: Výsledek otázky č.8

Výsledky otázky č.8 ukázaly, že po zaplacení nutných výdajů studentům ve většině případů nejčastěji zbývá 1 000,- Kč až 3 000,- Kč. Tuto možnost zvolilo 34,8 % respondentů. Druhou nejčastěji zvolenou odpovědí s počtem 26,4 % respondentů byla možnost “3 000,- Kč až 5 000,- Kč” a třetí nejčastější odpovědí byla možnost “5 000,- Kč až 7 000,- Kč”.

Absolutní četnosti kombinací možností obou proměnných jsou zobrazeny pomocí frekvenčního bodového grafu.



Graf č.5: Frekvenční bodový graf

Pro testování závislosti proměnných - množství volného času a množství financí, byl zvolen test nezávislosti založený na Spearmanově korelačním koeficientu. P-hodnota tohoto testu vyšla 0,339, což je vyšší hodnota než zvolená hladina významnosti 0,05, a tedy nebyla prokázána závislost mezi množstvím financí po zaplacení nutných nákladů na živobytí a množstvím volného času. Přijímáme nulovou hypotézu.

Hodnota Spearmanova korelačního koeficientu 0,07 byla blízká nule, což také ukazuje na nezávislost obou proměnných.

Otázky č.9 a 10 byly pouze doplňující. Jednalo se o otázky: **“Zřikáte se některých volnočasových aktivit z důvodu nedostatečné finanční situace?”** a **“Co je hlavním zdrojem Vašich finančních prostředků?”**

| Zřikáte se některých volnočasových aktivit z důvodu nedostatečné finanční situace? | počet respondentů | vyjádření v % |
|--|-------------------|---------------|
| velmi často  | 5                 | 2,8           |
| často  | 17                | 9,6           |
| občas  | 68                | 38,2          |
| zřídka   | 62                | 34,8          |
| nikdy  | 19                | 10,7          |
| neumím posoudit  | 7                 | 3,9           |
| <b>celkem</b>  | <b>178</b>        | <b>100</b>    |

Tabulka č.9: Výsledek otázky č.9

Na otázku, zda se studenti zřikají volnočasových aktivit z důvodu nedostatečné finanční situace nejvíce respondentů odpovědělo, že občas ano. Konkrétně tuto odpověď vybralo 38,2 % z celku. Pouze o necelá 4 % méně respondentů měla možnost “zřídka”, tu vybralo 34,8 %. Možnosti “často” a “nikdy” byly velmi podobně procentově zastoupeny. Možnost “nikdy” 10,7 % a možnost “často” 9,6 %. Zbýlých 3,9 % respondentů neumí posoudit, zda se zřikají některých volnočasových aktivit.

| Co je hlavním zdrojem Vašich finančních prostředků? | počet respondentů | vyjádření v % |
|---|-------------------|---------------|
| peníze od rodičů                                    | 47                | 26,4          |
| vlastní příjem (brigáda)                            | 48                | 27            |
| obojí   | 74                | 41,6          |
| nic z uvedeného                                     | 9                 | 5             |
| <b>celkem</b>                                       | <b>178</b>        | <b>100</b>    |

Tabulka č.10: Výsledek otázky č.10

Nejčastějším zdrojem financí u studentů je podle zjištěných výsledků zároveň vlastní příjem z brigády a peníze od rodičů. Tuto možnost vybralo 41,6 % dotazovaných. Peníze od rodičů a vlastní příjem (brigáda) jako odpovědi zvlášť, jsou velmi vyrovnané, co se týče počtu respondentů. Možnost “peníze od rodičů” vybralo 26,4 % a možnost “vlastní příjem (brigáda)” vybralo 27 % respondentů. U 5 % respondentů není zdrojem financí nic z uvedeného.

**Hypotéza č.5:** Názor na dostatečnost své finanční situace závisí na přítomnosti partnera.

Hypotézu č.5 ověřovaly otázky č.7 a 11. -”*Považujete svou finanční situaci za dostačující?*” a “*Máte přítele/přítelkyni či partnera/partnerku?*”

| Považujete svou finanční situaci za dostačující? | počet respondentů | vyjádření v % |
|--|-------------------|---------------|
| ano  | 39                | 21,9          |
| spíše ano  | 89                | 50            |
| ne   | 16                | 9             |
| spíše ne   | 28                | 15,7          |
| neumím posoudit                                  | 6                 | 3,4           |
| <b>celkem</b>                                    | <b>178</b>        | <b>100</b>    |

Tabulka č.11: Výsledek otázky č.7

Se svou finanční situací je plně spokojeno 21,9 % respondentů a naopak nespokojeno je 9 %. Spíše spokojeno je 50 % respondentů a spíše nespokojeno 15,7 %. Posoudit svou finanční situaci nedokázalo 3,4 % respondentů.

| Máte přítele/přítelkyni či partnera/partnerku? | počet respondentů | vyjádření v % |
|--|-------------------|---------------|
| ano  | 101               | 56,7          |
| ne   | 77                | 43,3          |
| <b>celkem</b>                                  | <b>178</b>        | <b>100</b>    |

Tabulka č.12.: Výsledek otázky č.11

Ze 178 respondentů má 56,7 % přítele/přítelkyni nebo partnera/partnerku, což je více než polovina. Zbýlých 43,3 % respondentů ve vztahu není.

| Považujete svou finanční situaci za dostačující? | Partner: ano |         | Partner: ne |         |
|--|--------------|---------|-------------|---------|
|  | počet        | procent | počet       | procent |
|  |              |         |             |         |

|                 |    |      |    |      |
|-----------------|----|------|----|------|
| ano             | 23 | 22,8 | 16 | 20,8 |
| spíše ano       | 50 | 49,5 | 39 | 50,6 |
| spíše ne        | 15 | 14,9 | 13 | 16,9 |
| ne              | 11 | 10,9 | 5  | 6,5  |
| neumím posoudit | 2  | 2,0  | 4  | 5,2  |

Tabulka č.13: Kontingenční tabulka - výsledek otázky č.7 v závislosti na otázce č.11

Pro porovnání proměnné (názor na dostatečnost své finanční situace) pro dvě skupiny: s partnerem a bez partnera byl použit Mann-Whitneyho test. P-hodnota Mann-Whitneyho testu vyšla 0,894, což je vyšší než zvolená hladina významnosti 0,05, z čehož vyplývá absence vztahu. Přijímáme tedy hypotézu nulovou.

Poznámka: Pro testování hypotézy vyřazena možnost “neumím posoudit”.

Otázky č.12 a 13 byly pro toto testování pouze doplňující. Jednalo se o otázky: **“Myslíte si, že Váš/Vaše partner/partnerka, přítel/přítelkyně spíše přispívá nebo zhoršuje Vaši finanční situaci?”** a **“Máte s partnerem/partnerkou, přítelem/přítelkyní společné finance?”**

| Myslíte si, že Váš/Vaše partner/partnerka, přítel/přítelkyně spíše přispívá nebo zhoršuje Vaši finanční situaci? | počet respondentů | vyjádření v % |
|--|-------------------|---------------|
| přispívá   | 52                | 29,2          |
| zhoršuje   | 11                | 6,2           |
| nemá vliv  | 53                | 29,8          |
| neumím posoudit  | 62                | 34,8          |
| <b>celkem</b>  | <b>178</b>        | <b>100</b>    |

Tabulka č.14: Výsledek otázky č.12

Co se týče výsledků otázky č.12, nejvíce respondentů nedokázalo posoudit, zda jejich partner/partnerka, přítel/přítelkyně nějakým způsobem ovlivňuje jejich finanční situaci, ať už kladně nebo záporně. Konkrétně tuto možnost vybralo 34,8 %. Možnost odpovědi “*přispívá*” vybralo 29,2 % respondentů a velmi podobné procento - 29,8 % respondentů vybralo možnost “*nemá vliv*”. Zbylých 6,2 % dotazovaných odpovědělo, že partner/partnerka, přítel/přítelkyně zhoršuje jejich finanční situaci.

| Máte s partnerem/partnerkou, | počet respondentů | vyjádření v % |
|------------------------------|-------------------|---------------|
|------------------------------|-------------------|---------------|

| přítelem/přítelkyní společné finance? |            |            |
|---------------------------------------|------------|------------|
| ano                                   | 18         | 10 %       |
| ne                                    | 160        | 90 %       |
| <b>celkem</b>                         | <b>178</b> | <b>100</b> |

Tabulka č.15: Výsledek otázky č.13

Z celkového počtu odpověděla naprostá většina dotázaných, že nemá s partnerkou/partnerem, přítelem/přítelkyní společné finance. Pouze 10 % respondentů vybralo opačnou možnost.

Otázky č.5 a 14 měly ověřit hypotézu č.6, ve které předpokládám, že množství volného času ve všední den závisí na tom, zda dotyčný bydlí v Hradci Králové. Jednalo se o tyto otázky: **”Kolik máte v průměru volného času ve všední den?”** a **”Kde bydlíte?”**

| Kde bydlíte?                     | počet respondentů | vyjádření v % |
|----------------------------------|-------------------|---------------|
| v Hradci Králové                 | 48                | 27            |
| v blízkém okolí Hradce Králové   | 7                 | 3,9           |
| jinde; s dojížděním do 20 minut  | 16                | 9             |
| jinde; s dojížděním do 60 minut  | 37                | 20,8          |
| jinde; s dojížděním nad 60 minut | 70                | 39,3          |
| <b>celkem</b>                    | <b>178</b>        | <b>100</b>    |

Tabulka č.16: Výsledek otázky č.14

Výsledky otázky č.14 mě velmi překvapily. Nejvíce respondentů - 39,3 %, odpovědělo, že bydlí jinde, s dojížděním nad 60 minut. Osobně jsem si myslela, že nejvíce studentů bude mít trvalé bydliště v Hradci Králové, ale takových je jen 27 %. Jinde, s dojížděním do 60 minut bydlí 20,8 % respondentů, s dojížděním do 20 minut 9 % respondentů a v blízkém okolí Hradce Králové bydlí pouze 3,9 % respondentů.

Tabulka otázky č.5 je již uvedena u hypotézy č.2.

| Kolik máte v průměru volného času ve všední den? | HK    |         | Jiné  |         |
|--|-------|---------|-------|---------|
|  | počet | procent | počet | procent |

|                   |           |              |            |              |
|-------------------|-----------|--------------|------------|--------------|
| žádný volný čas   | 1         | 2,1          | 4          | 3,1          |
| méně než 1 hodina | 1         | 2,1          | 10         | 7,7          |
| 1-2 hodiny        | 12        | 25,0         | 27         | 20,8         |
| 3-4 hodiny        | 25        | 52,1         | 56         | 43,1         |
| 5 a více hodin    | 7         | 14,6         | 27         | 20,8         |
| neumím posoudit   | 2         | 4,2          | 6          | 4,6          |
| <b>celkem</b>     | <b>48</b> | <b>100,0</b> | <b>130</b> | <b>100,0</b> |

Tabulka č.17.: Výsledek otázky č.5 v závislosti na místě bydliště

Pro porovnání proměnné (množství volného času) pro skupinu s bydlištěm v Hradci Králové a skupinu s bydlištěm jinde byl použit Mann-Whitneyho test. P-hodnota Mann-Whitneyho testu vyšla 0,966, což je vyšší než zvolená hladina významnosti 0,05, tudíž nebyla prokázána závislost množství volného času ve všední den na tom, zda dotčený bydlí v Hradci Králové. Přijímáme tedy hypotézu nulovou.

Poznámka: Pro testování hypotézy vyřazena možnost “neumím posoudit”.

Otázky č.15, 16 a 17 byly otázky doplňující. Jednalo se o otázky: **“Typ bydlení”, “Jak často se věnujete volnočasovým aktivitám v Hradci Králové?”** a **“Z jakého důvodu se nevěnujete aktivitám v Hradci Králové?”**

| Typ bydlení:    | počet respondentů | vyjádření v % |
|-----------------|-------------------|---------------|
| u rodičů        | 85                | 47,8          |
| kolej           | 37                | 20,8          |
| privát          | 23                | 12,9          |
| vlastní byt/dům | 25                | 14            |
| jiné            | 8                 | 4,5           |
| <b>celkem</b>   | <b>178</b>        | <b>100</b>    |

Tabulka č.18.: Výsledek otázky č.15

V otázce, kde respondenti měli vybrat typ jejich bydlení, bylo nejčastější odpovědí bydlení u rodičů, kterou zvolilo 47,8 % respondentů. Na koleji jich bydlí 20,8 %, na privatě 12,9 %, vlastní byt/dům má 14 % a 4,5 % z respondentů má jiný typ bydlení.

| Jak často se věnujete volnočasovým aktivitám v | počet respondentů | vyjádření v % |
|--|-------------------|---------------|
|--|-------------------|---------------|

| Hradci Králové? |            |            |
|-----------------|------------|------------|
| velmi často     | 13         | 7,3        |
| často           | 28         | 15,7       |
| občas           | 57         | 32,1       |
| zřídka          | 46         | 25,8       |
| nikdy           | 31         | 17,4       |
| neumím posoudit | 3          | 1,7        |
| <b>celkem</b>   | <b>178</b> | <b>100</b> |

Tabulka č.19: Výsledek otázky č.16

Z celkového počtu se občas věnuje volnočasovým aktivitám v Hradci Králové 32,1 % respondentů, 25,8 % se jim věnuje zřídka, 17,4 % pouze někdy, 15,7 % často a velmi často 7,3 %. Zbýlých 1,7 % neumí posoudit, jak často se aktivitám v Hradci Králové věnuje.

| Z jakého důvodu se nevěnujete aktivitám v Hradci Králové? (vyplňte pouze tehdy, jestliže jste v předchozí otázce vybral/a možnost "nikdy") | počet respondentů | vyjádření v % |
|--|-------------------|---------------|
| nemám zde trvalé ani přechodné bydliště  | 20                | 64,5          |
| nelze se této aktivitě věnovat v Hradci Králové  | 4                 | 12,9          |
| jiné   | 7                 | 22,6          |
| <b>celkem</b>  | <b>31</b>         | <b>100</b>    |

Tabulka č.20: Výsledek otázky č.17

Na otázku č.17 měli respondenti odpovědět pouze v případě, že v otázce č.16 vybrali možnost "nikdy".

Aktivitám v Hradci Králové se 64,5 % respondentů nevěnuje, protože v Hradci Králové nemají trvalé ani přechodné bydliště. Další 12,9 % se aktivitám v Hradci Králové nevěnuje, jelikož se jim tam věnovat nelze. Zbývajících 22,6 % má jiný důvod, proč se aktivitám v Hradci Králové nevěnuje.

## Závěr

Bakalářská práce zkoumala trávení volného času studentů Univerzity Hradce Králové. Hlavním cílem v teoretické části práce bylo vysvětlit termín volný čas, vysvětlit jakým způsobem lze volný čas využívat, jaké faktory ho mohou ovlivňovat a jaké jsou jeho funkce. Dalším záměrem bylo popsat pojetí volného času v souvislosti s životním stylem, kvalitou života, kategorizovat volnočasové aktivity, vysvětlit vliv prostředí na rozvoj osobnosti a nakonec charakterizovat vysokoškolského studenta.

Z výsledků výzkumného šetření byla po prověření první hypotézy zjištěna absence vztahu mezi proměnnými a hypotéza, která předpokládala, že pocit dostatku volného času závisí na pohlaví, byla zamítnuta.

V další hypotéze byla opět zjištěna absence vztahu mezi proměnnými a hypotéza, že množství volného času ve všední den závisí na pohlaví, byla také zamítnuta, i když u studentek byla viditelná disproporce u kategorie “3-4 hodiny”, kde studentky měly vyšší relativní četnost než studenti. Tyto disproporce se jinými kategoriemi zase vyrovnaly.

Šetření týkající se toho, zda rozložení hodnot indexu času tráveného aktivním a pasivním způsobem se liší, je jediným případem této práce, kdy nulová hypotéza byla zamítnuta. Podle Wilcoxonova párového testu je čas strávený aktivně významně nižší, než čas strávený pasivně.

Ani hypotézy č.4 a č.5 se nepotvrdily. U hypotézy č.4 nebyla prokázána závislost mezi množstvím volného času a množstvím financí zbývajících po zaplacení nutných nákladů na živobytí a u hypotézy č.5 se nepotvrdilo, že názor na dostatečnost své finanční situace závisí na přítomnosti partnera. U obou hypotéz tedy byla přijata hypotéza nulová.

Poslední hypotéza měla ověřit, zda existuje závislost mezi množstvím volného času ve všední den a na tom, zda dotyčný student žije v Hradci Králové nebo jinde. Vztah mezi těmito proměnnými se nepotvrdil a byla přijata nulová hypotéza.

Pro shrnutí této bakalářské práce lze říci, že studenti ve většině považují množství svého volného času za dostatek. Otázkou po zpracování této práce zůstává, zda studenti mají převážně dostatek času proto, že si umí jen dobře rozvrhnout čas, nebo proto, že si nedokážou najít žádnou aktivitu a drahocenný čas jim protéká mezi prsty. Ovšem také záleží na tom, co



kdo považuje za dostatek času nebo nedostatek času. Co se týče množství volného času u studentů ve všední den, myslím si, že je důležité, aby každý měl alespoň jednu hodinu volného času denně. Šetření nám ukázalo, že většina studentům toto “kritérium” splňuje.

Myslím, že je důležité, aby každý využíval svůj volný čas efektivně. Existuje spousta volnočasových aktivit, kterými lze volný čas vyplnit. V dnešní době dochází čím dál více k vyrovnání genderových rolí, což umožňuje přístupnost mnoha dalším aktivitám. Z výsledků výzkumného šetření se však potvrdila více pasivita studentů, co se týče trávení volného času. Bohužel si myslím, že je to způsobeno pokrokem technologií, přičemž technologie jsou u mladých lidí populární.

Co mě z výsledků překvapilo, je to, že většina studentů považuje svou finanční situaci za dostatečnou. Víím z vlastní zkušenosti, že spousta mých vrstevníků si neustále na svou finanční situaci stěžuje. V tomto ohledu hraje samozřejmě roli to, jakou cestou student přichází k finančním prostředkům, zda je získává od rodičů či z vlastní brigády. Z mého šetření bylo zjištěno, že zdrojem financí většiny studentů je kombinace obojího, tedy vlastní příjem i příjem od rodičů. Oproti očekávání se dále nepotvrdilo, že studující s partnerem/partnerkou nepovažují svou finanční situaci za významně lepší než studující bez partnera/partnerky – jsou tedy v tomto ohledu nezávislí.

Fakt, který byl zjištěn na základě tohoto výzkumu, že množství volného času nezávisí na tom, zda dotyčný bydlí v Hradci Králové je podle mě hodně ovlivněn tím, že mnoho vysokoškolských studentů má vlastní auto a není tak příliš závislý na hromadné dopravě, která by ho mohla omezovat.

Na závěr je rovněž nutné zmínit případné limity studie. Výsledky výzkumného šetření mohly být ovlivněny především na úrovni volby výzkumného souboru a to skutečností, že se jednalo o samovýběr. Výzkumný vzorek nebyl vybrán reprezentativním způsobem a rovněž jeho velikost není reprezentativní. Získané výsledky z tohoto důvodu nelze generalizovat a jsou platné pouze pro daný soubor.

Jsem ovšem ráda, že jsem si vytvořila představu o tom, jak jsou na tom z pohledu určitých hledisek někteří studenti z mé školy.

## Literatura

- BAKALÁŘ, E. *Umění odpočívát*. 1. vydání. Praha: Práce, 1978. 216 s. ISBN neuvedeno.
- ČECH, T. *Volný čas a způsob jeho trávení školáky v Brně*. Brno: MU Brno, Pdf, 2002. ISBN neuvedeno.
- FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál 2000. ISBN 80-7178-367-7.
- HNILICOVÁ, H. Kvalita života a její význam pro medicínu a zdravotnictví. In: PAYNE, J. et al. *Kvalita života a zdraví*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-657-0.
- HODAŇ, B. - DOHNAL, T. 2005. *Rekreologie*. Olomouc: Hanex.
- HRONOVÁ, Markéta. Každý šestý vysokoškolák by bez práce nemohl studovat. Peníze chybějí budoucím umělcům i učitelům. In: *zpravy.aktualne.cz* [online]. 14.10.2016 [Cit. 29.4.2020]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/kazdy-sesty-student-by-si-bez-prace-nemohl-vysokou-skolu-dov/r~2671f8f291fd11e6a2230025900fea04/>
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-579-2.
- JANIŠ, K. *Úvod do problematiky volného času*. 1. vyd. Opava, Slezská univerzita, 2009, 61 s. ISBN 978-80-7248-530-7.
- KAPLÁNEK, Michal. *Čas volnosti - čas výchovy: pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0450-3.
- KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011, ISBN 978-80-7315-223-9.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vydání. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. a kol. *Člověk - prostředí - příroda*. 1. vydání. Brno: Paido, 2011, ISBN 80-7315-004-2.
- MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.
- MAGEE, T. *Šťastné dítě a jeho výchova v 52 lekcích*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7177-590-3

MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. 119 s. ISBN 80-7315-012-3.

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál 1999. 229 s. ISBN 80-7178-295-5.

PRCHAL, J. *Vychováváme děti*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. ISBN 14-520-88 SPN 4-31-30/2.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-772-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Vyd. 2. přeprac. Praha: Portál, 2004, 390 s. ISBN 80-7178-829-5.

SAK, P. *Proměny české mládeže*. 1. Praha: Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8.

SMÉKAL, V., VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-9001737-9-9.

SPOUSTA, V. aj. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita Pedagogická fakulta, 1996b. ISBN 80-210-1274-9.

SPOUSTA, V. et. Al. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita Pedagogická fakulta, 1996a. ISBN 80-210-1275-7.

SPOUSTA, V. et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1994. ISBN 80-210-1007-X.

ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

VAŽUROVÁ, H., MÜHLPACHR, P. *Kvalita života*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3754-7

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, 531 s. ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie - Dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 80-7178-308-0.



## Seznam příloh

Příloha č.1: *Dotazník*

## **Příloha č.1: Dotazník**

Milí studenti!

Jmenuji se Kristýna Štěpánová a jsem studentkou Univerzity Hradec Králové. Ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce.  
Mockrát děkuji za Váš čas!

**1. Váš věk: .....**

**2. Vaše pohlaví:**

- Muž
- žena

**3. Jste studentem/studentkou Univerzity Hradec Králové?**

- Ano
- Ne

**4. Myslíte si, že máte dostatek volného času?**

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne
- Neumím posoudit

**5. Kolik máte v průměru volného času ve všední den?**

- Žádný volný čas
- Méně než 1 hodina
- 1 - 2 hodiny
- 3 - 4 hodiny
- 5 a více hodin
- Neumím posoudit

**6. Kolik hodin týdně se přibližně věnujete následujícím činnostem ve svém volném čase?  
(tj. V čase, kdy nemusíte plnit povinnosti do práce, školy nebo v domácnosti)**

|  |                    |
|--|--------------------|
| Trávení času na internetu/PC/notebook                      | hodin týdně: ..... |
| Sledování TV/DVD/video                                     | hodin týdně: ..... |
| Chození do kina  | hodin týdně: ..... |
| Chození po obchodech, nakupování                           | hodin týdně: ..... |
| Čtení knih   | hodin týdně: ..... |
| Návštěva kulturních akcí - koncerty, divadlo, výstavy atd. | hodin týdně: ..... |

|   |                    |
|---|--------------------|
| Setkávání se s přáteli                                    | hodin týdně: ..... |
| Setkávání se s příbuznými, kteří nebydlí s Vámi           | hodin týdně: ..... |
| Poslouchání hudby   | hodin týdně: ..... |
| Hraní karet nebo deskových/stolních her                   | hodin týdně: ..... |
| Fyzické aktivity - sportování, posilování, procházky atd. | hodin týdně: ..... |
| Návštěva sportovních událostí jako divák                  | hodin týdně: ..... |
| Ruční práce - vyšívání, kutilství apod.                   | hodin týdně: ..... |
| Jiné (uved'te): .....                                     | hodin týdně: ..... |

**7. Považujete svou finanční situaci za dostačující?**

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Neumím posoudit

**8. Kolik peněz máte měsíčně k dispozici po zaplacení nutných nákladů na živobytí?**

- Do 1 000,- Kč
- 1 000,- Kč až 3 000,- Kč
- 3 000,- Kč až 5 000,- Kč
- 5 000,- Kč až 7 000,- Kč
- 7 000,- Kč až 9 000,- Kč
- 9 000,- Kč až 11 000,- Kč
- 11 000,- Kč až 13 000,- Kč
- 13 000,- Kč až 15 000,- Kč
- 15 000,- Kč až 17 000,- Kč
- 17 000,- Kč až 20 000,- Kč
- 20 000,- Kč a více

**9. Zříkáte se některých volnočasových aktivit z důvodu nedostatečné finanční situace?**

- Velmi často
- Často
- Občas
- zřídka
- Nikdy
- Neumím posoudit

**10. Co je hlavním zdrojem vašich finančních prostředků?**

- Peníze od rodičů
- Vlastní příjem (brigáda)
- Obojí
- Nic z uvedeného

**11. Máte přítele/přítelkyni či partnera/partnerku?**

- Ano
- Ne

**12. Myslíte si, že Váš/Vaše partner/partnerka, přítel/přítelkyně spíše přispívá nebo zhoršuje Vaši finanční situaci?**

- Přispívá
- zhoršuje
- Nemá vliv
- Neumím posoudit

**13. Máte s partnerem/partnerkou, přítelem/přítelkyní společné finance?**

- Ano
- Ne

**14. Kde bydlíte?**

- V Hradci Králové
- V blízkém okolí Hradce Králové
- Jinde; dojíždění trvá do 20 minut
- Jinde; dojíždění trvá do 60 minut
- Jinde; dojíždění trvá nad 60 minut

**15. Typ bydlení:**

- U rodičů
- Kolej
- Privát
- Vlastní byt/dům
- Jiné

**16. Jak často se věnujete volnočasovým aktivitám v Hradci Králové?**

- Velmi často
- Často
- Občas
- Zřídka
- Nikdy
- Neumím posoudit

**17. Z jakého důvodu se nevěnujete aktivitám v Hradci Králové? (vyplňte pouze tehdy, jestliže jste v předchozí otázce vybral/a možnost "nikdy")**

- Nemám zde trvalé ani přechodné bydliště
- Nelze se této aktivitě věnovat v Hradci Králové
- Jiné: ....



